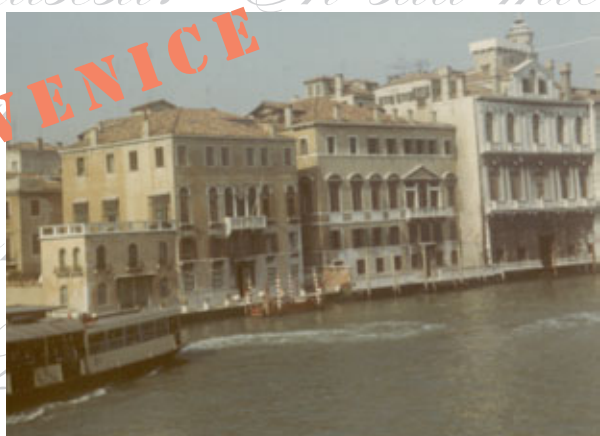

THANK YOU

Rakas. Si tucksu ja Valo. Olen löytänyt
sen mitä etsinkin. *Legenda* Odotan sinua.

Kohta olemme kaksin Venetsiassa. Vain
sinä ja minä. Sydämeni kuuluu sinulle

ikuisesti. En saa mielesi

VENICE

STOCKHOLM

rantaan ja ajatukseni. kuu

En sitä kesää, sitä hymyä sitä

lanusta k

minä k

Al

ranu

kesää, sitä hymyä sitä lantionkaarta sitä tulista

Jämsänkoski

Helsinki

Sisin:

<i>Pääkirjoitus</i>	3.
<i>Taidetta, taidetta!!</i>	
<i>Taidetta vartti valokeilasta. Osa 1</i>	4.
<i>Kalervo Palsa</i>	24.
<i>Osmo Rauhala</i>	26.
<i>Kirjat</i>	
<i>Runo-Kaarina</i>	12.
<i>Haastattelussa Mika Tuominen, kannentekijä</i>	19.
<i>Kritiikki</i>	36.
<i>Ihana Joulu</i>	
<i>Joulusuklaa</i>	7.
<i>Divari-opas</i>	8.
<i>Novellit</i>	
<i>Kaupunki, värifön sielu</i>	17.
<i>Fernando</i>	32.
<i>Novelli kaivontekijästä</i>	34.
<i>Ulkomaat</i>	
<i>Runonvaihtaja, Praha</i>	28.
<i>"Ilkka Tartu tagasi!"</i>	30.
<i>Elävät kuvat</i>	
<i>Henkien kätkemää</i>	6.
<i>Tolkienistä ketuttaa</i>	39.
<i>Haukka ja Silmä</i>	10.
<i>Napina-Apina</i>	11.
<i>Laitosuutiset</i>	14.
<i>Hyvinvointiyhteiskunnan vihollinen numero yksi?</i>	18.
<i>Sinun kanssasi</i>	22.
<i>Värikäs tyyrikkö</i>	25.
<i>Idoli-paperinukke</i>	27.

Produced and directed by: **Irene Easton**
irene.easton@uta.fi

Screenplay: Irene Easton, Tiina Ahokas, Reeta Eloranta, Eeva Savolainen, Ilkka Pernu, Janette Hannukainen, Yrjö Varpio, Vilja-Tuulia Huotarinen, Leena Viitanen, Milla Tuominen, Jaana Moilanen, Aija Laurila, Aksu Piippo, Anna-Stiina Byckling, Leeni Kirvesmäki, Kari Raineranta, Arto Lappi

Makeup: **Simo Laitakari**
Graphics: **Lotta Mäkeläinen**
Special effects: **Harri Domonyi**

© **Legenda** Film Productions 2002

Valkean vankilassa

Räps. Avaan verhot ja tirkistän toisella silmälläni ulos; suljetun silmän takana unennäkö jatkuu. Kesän värit karisevat unen lailla lattialle. Suljen valkoisen maailman vielä hetkeksi ulos minusta.

Tosiasiat on kuitenkin tunnustettava. Piposyväälle päähän ja huivi nenän nipukkaa hipomaan. Taaperran kuin maatuska pihatietellä. Kaikki tuntuu vaikealta ja uniselta. Haluaisin olla kuin karhut; kääntää vain kylkeä keskellä tuimimpien pakkasöitten.

Potkaisen lohikareen lunta menemään tielläni. Lahkeen hapsuihin ja kengänpohjiin on tarttunut lunta – kuin pallo vangingin jalassa. Soljun askelten rytmistä ajatuksiini. Tylsistyttäkö kaikemielevä valkeus mieltä? Valkoinen torjuu aurinkonsäteitä, mutta entäs inspiraatiota? Onko valkoinen väri?

Hämmennyn ja käyn väittelyyn itseni kanssa. Alter egoni on miltei yhtä sinni-

käs kuin minäkin, mutta lopulta tiukan kivi-paperi-sakset –mittelön päätteeksi viilaan itseäni linssiin ja puolisokeana myönnän valkoisen lumen olevan itse asiassa inspiroivaa. Lumen paino ja yhtäaikainen keveys. Hiantaleiden herkkyyden muuttuminen viiltäviksi teriksi tuulenhenkäyksestä. Vaara ja viettelys. Lumesta kumpuavat mielen värikkäät lennot, tunteiden virvaliekkit, tapahtumien moninaisen sarja.

Havahdun ajatuksistani lumen hiljaiseen hyväilyyn kasvoillani. Ilta on kirpeä ja tähdet näkyvät selvinä hangen yllä. Olo on lämmin ympäröivästä kylmyydestä huolimatta. Joulun Kuusentuoksu, enkelikellon soitanta, kynttilän valon leikki rauhallisilla kasvoilla. Lumi luo tunnelmaa arjesta ahdistuneeseen mieleen. Se pakottaa pysähtymään ja etsimään sävyjä syvältä ihmis mielestä.

Tunnelmallista joulua kaikille.

Kustaalla kylässä

Hiekan taidemuseo Pirkankadun kainalossa jää helposti ohikuljettavien listalle. Kaksikymmenluvulla rakennettu museo kätkee kuitenkin saleihinsa monimuotoisen palasen vuosisadan vaihteen maailmasta. Kustaa Hiekka, museon perustaja, keräsi matkoiltaan pitkin maailman mantoja kaikkea samuraimiekoista muumion käsiin. Kokoelman pääpaino on kuitenkin suomalaisessa kuvataiteessa, jota esitellään kattavasti melkein sadan vuoden ajalta.

Kolmikerroksinen ja klassistyylinen talo on itsessäänkin jo näkemisen arvoinen; kauniit kierreportaat, aurinkoiset ja tunnelmalliset huoneet on sisustettu tuntumaan siltä, kuin talon herra olisi vain yhdellä matkoistaan, kuin saleissa kiertelijä ei olisi museokävijä vaan kylään kutsuttu vieras. Museoksi rakennettu, mutta myös Hiekan kotina toiminut rakennus sulkeekin oviensa taakse hyvin lempeän ja persoonallisen museon.

Monitoimi -Kustaa

Keräilijä, kaupunginvaltuutettu, maailmanmatkaaja, suomalaisen jalometalliteollisuuden uranuurtaja, kultaseppä, Hämeen museon perustajajäsen. Hiekan taidemuseon huoneissa kuljeskellessa piirtyy esineiden siluetteihin tarina miehestä, joka oli kiinnostunut maailmasta ja halusi koota hitusen sen kauneudesta omien käsiensä kosketeltavaksi. Monista Hiekan muotokuvista nousee esiin ryhdikäs ja arvokkaan näköinen herrasmies, jonka ihailu Napoleoniin on ilmeistä.

1800-luvun yhteiskunnalliseen tilanteeseen peilattuna Kustaan 1870-luvulla alkanut mat-

kustus ja taiteenkeräilybuumi on ollut aika sensaatiomaista. Taidetta ostettiin Suomessa vähän, ja vain hyvin harva oli käynyt ulkomailla. Pariisin maailmannäyttelyssäkin 1878 ollut Hiekka olikin melkoinen tähti Tampereen kulttuuripiireissä. Tarkkana mutta sosiaalisen miehenä tunnetun Hiekan mielipidettä kuultiinkin usein, ja hän oli yksi Hämeen museon perustajista.

Ainut ala, missä Hiekka ei säkenöinyt, oli naiset. Hänen lapseton avioliittonsa parikymmentä vuotta vanhemman Henrikan kanssa oli lähinnä molempia osapuolia taloudellisesti turvaava sopimus.

Kaikenmaailman keräilijä

Hiekan taidemuseon ensimmäinen yllätys on sen kokoelman arvokkuus; seinillä päivää paistattelevat **von wrightit, haloset, edelfeltit, simbergit ja gallen-kallelat**. Myös harvinainen naistaiteilija on joukossa mukana: **Viktoria Åbergin** teoksessa lukee viehättävästi kuvattujen puiden nimi - 'Blåd poppel'. Ulkomaisista mestareista mm. **Repinin** ja **Goyan** töitä on esillä. Kustaa Hiekan aktiivisuus Tampereen kulttuurielämässä näkyy myös kokoelman kunnioitettavassa määrässä paikallisia taiteilijoita kuten **Kaarlo Vuori** ja **Gabriel Engberg**.

Maalausten lisäksi museosta löytyy paljon mielenkiintoista ja harvinaistakin esineistöä ja kauniisti työstettyjä antiikkihuonekaluja maailmalta. Hiekan lähes maanisen keräilyinnostuksen takia kävijä saakin museolipun hinnalla maailmanympärimatkan. Kiinnostaisiko siis intialainen uhriveitsi, nepalilainen

kaulakoru, ruukkuja Vesuviuksen tuhon jäljiltä, vanhin kopio Tampereen kaupungin kartasta sen perustamisvuodelta 1779 (Jos Tampere tuntuu nyt pieneltä, niin 1700-luvulla se ulottui vain keskustorilta Aleksanterin kirkolle!), Fabergen malja viimeisen tsaarin kruunajaisiin, ensimmäisiä Suomesta tehtyjä kirjankuvituksia, jotka aidosti liittyvät suomalaiseen elinympäristöön (1700-luvun alku) tai vaikkapa täydellinen samuraimiekkasarja?

Yrityksensä suoman omaisuuden turvin Hieka teki yli 40 ulkomaanmatkaa, jopa maailman ympäri. Kumppanina matkoilla oli yleensä **Evert Tähtkääpää**, joka lahjoitti ennen kuolemaansa oman kokoelmansa Hiekan taidemuseolle. Yhdessä talossa onkin esillä sulavassa rinnakkaiselossa vain murto-osa kahden miehen kokoelmista. Vieraan mieltä kutkuttaakin ajatus siitä, mitä kaikkea varastojen kätköistä vielä löytyisikään.

Pieni suuri museo – mutta unohdettu?

Kaksi tuntia Kustaan saleissa meni kuin siivillä, paljolti museon intendentin, **Liisa Rintalan**, kiinnostavan opastuksen ansiosta. Moniin esineisiin liittyy mielenkiintoisia yksityiskohtia, ja niille nyansseillehan me kirjallisuudenopiskelijathan olemme niin kovin persoja.

Uneliaasta ulkoasusta huolimatta museossa on jatkuvasti toimintaa; kokoelman töitä kysytään lainaan (kansatieteellinen esineistö on melkein kokonaisuudessaan Vapriikin huomassa), Kustaa Hiekan perustaman säätiön varoilla tehdään kokoelmaa täydentäviä hankintoja, ja suuresta kokoelmasta tehdään myöskin aika ajoin poimintoja, pienimuotoisia näyttelyitä. Tällä hetkellä pienissä vitriineissä on esillä Kustaa Hiekan valmistamia piippuja ja pieniä matkamustioita maailmalta – lippuja, karttoja, hotellilaskuja. Kukapa ei matkalta keräisi kaikenlaisia aarteita tallettavaksi muiden muistojen joukkoon.

...ja vain kameli puuttuu!

Kuva: Hiekan taidemuseo

Ensi kesäksi on luvassa **Tiina Lammisen** tekemiä piirustuksia museon kävijöiden silmien tavoittamattomissa olevista varastoarteista. Toivoa on, että yleisö saa nauttia myös suuremman näyttelyn museon upeasta kiinalaisesta esineistöstä vuonna 2004.

Yllätyksekseni Hiekan museossa käy myös noin 3000-4000 vierasta vuodessa. Suurimman osan kävijöistä muodostavat kuitenkin ryhmät – yksittäiset taatelintallaajat harvemmin eksyvät Kustalle kylään. Kotoista ja boheemiakin museokulttuurin harjoittava Hiekan taidemuseo on kuitenkin joustava aukioloistaan: “sovitetaan vaan milloin tulet”

Lähden iloisten hyvästelyjen saattelemana kotimatalle kyläreissulta. Ennen niin unohdetulta ja tyhjältä vaikuttanut talo onkin nyt herännyt aivan silmiäni edessä täyteen eloon.

Hiekan taidemuseo
Pirkankatu 6
Auki ti-to 15-18, su 12-15
www.vip.fi/~hiekanm

HENKIEN KÄTKEMÄÄ

Istui juuri kaksi tuntia elokuvateatteri Niagan pehmoisessa penkissä ja näin erään joulun puhutuimmista elokuvista, *Sen to Chihiro no Kamikakushi* eli **Henkien kätkemän**. Nyt minua hävettää myöntää, että minä, nykyinen animefani, vielä muutamia vuosia sitten irratiionaalisista syistä vihasin japanilaista animaatiota.

Kuusikymmenluvun *Astro Boysta* se alkoi japanilaisen animaation tähän päivään ja varmasti vielä kauas tulevaisuuteen jatkuva menestyksen tie. Animeharrastus onkin nousussa varsinkin USA:ssa, ja Suomikin on täynnä japanilaisuuteen hurautaneita nuoria isänmaan toivoja. Etenkin Oulun seudulla on havaittavissa aktiivista toimintaa animen ja mangan ympärillä. Mikä animesta sitten tekee “niin hienoa” ja ylistettyä, että yhä useampi hakeutuu sen pariin?

Jos haluatte löytää vastauksia aloittaen korkealta ja kovaa, katsokaa nimenomaan *Henkien kätkemä*. Kyseinen filmi on visuaalisesti yksi kauneimmista koskaan näkemistäni. Hurjan mielikuvitukselliseen satuun jumalten kylpylän työntekijäksi joutuvasta tytöstä on upotettu seikkailua, ystävyyttä ja tiukkaa yhteiskuntakritiikkiä muun muassa ympäristönsuojelusta. Kerronta on lennokasta ja äänimaailma on ihastuttavan autenttinen. Koko elokuva on yhtä unenomaista nautintoa silmälle, korvalle ja mielelle. Mutta kuten tuttu lause kuuluu, ei tässä vielä kaikki. Nämä kaikki elementit on löydettyissä myös sadoista ja taas sadoista anime-elokuvista ja lyhyemmistä tv-sarjoista.

Stereotyyppisen käsityksen mukaan animessa tarinat ovat täysin päättömiä, ja kaikki hahmot omaavat painovoimaa uhmaavat ultrakiiltävät hiukset, valtavat kosteat silmät sekä pienet laittoman korkealta kimittävät suut. Ennakokäsitykset pitävät osaltaan paikkansa, mutta esimerkiksi juuri *Henkien kätkemä* tekee silkkipaperisilppua moisista ajatuksista. Sitä paitsi, voisiko mikään olla tyypillisempää kuin koko perheen “tylsä sankari, karismaattinen pahis, persoonaton tyyppi ja kaksi huvittavaa sidekickiä” -kaavaa noudattava piirretty johon lie nemme tottuneet.

Animen käyttämä omintakeinen kerrontatyyli mahdollistaa mielikuvituksen vapaan lennon, erikoisten tunneilmaisuun liittyvien efektien käytön ja sen, ettei kaikkea pureskella ja selitetä valmiiksi. Mystisyyttä ja taikuutta ei romuteta paljastamalla jokin “suuri totuus”, vaan katsojan on käytettävä myös omaa ajattelukykyään. Poikkeava kuvallinen ilmaisu ei siis pelkästään ole “se juttu”, vaan pääpaino on mielestäni siinä, miten tarina ja piirroksien kautta tapahtuva narraatio viedään uusiin ulottuvuuksiin. Länsimaisella animaatiolla olisi siis puolueellisen mielipiteeni mukaan opittavaa etenkin vakiintuneen ja joskus jopa tylsän kerrontatapaansa osalta.

Jo moni tietää myös sen, että animea ei todellakaan tehdä vain lapsille. Homoseksuaaliset tarinat (*yaoi*, *shounen ai*) ovat varsinkin nuorten tyttöjen keskuudessa suosittuja ja aiheita käsitellään avoimesti. Romantiikka, komedia, okkultistinen yliluonnollisuus, science fiction ja väkivalta sekä porno eli *hentai* ovat niin ikään paljon käytettyjä aiheita. Mikään puhtoinen pulmunen anime genrenä ei siis ole, kuten ei mikään mukaan taiteenlaji. Esimerkiksi tasoltaan keskinkertaista ja lajissaan melko kesyää, mutta riittävän määrän verta, angstia ja uskonnollista kauhua sisältävää *Yami no Matsueita* en perheen pienimmille näyttäisi. Tosin nykyään jo viisivuotiaat taitavat olla sellaisia kova-naamoja, ettei mikään enää hetkauta.

Niin animen puolestapuhuja kuin olenkin, on huomautettava myös siitä, etteivät kaikki sarjat tai etenkin OVA:t (*original video animation*) tietenkään ole piirrosjäljeltään tai tarinaltaan mitään huippuluokkaa ja joissain tekeleissä on selvä, tunkkainen rahastuksen maku. Anime tyylinä tai japanilaisena tuotteena ei ole mikään itseisarvo eikä sitä pelkästään sen vuoksi pidä katsoakaan. Kuitenkin, jos rinnassanne sykkii uusia kokemuksia, näkökulmia ja ilmiöitä janoava sydän, tutustukaa ihmeessä itämaisen animaation mahdollisuuksiin ja mielenvirikkeisiin vaikkapa juuri *Henkien kätkemän* tapaan. Voitte yllättyä iloisesti.

Se ihanan syntinen suklaa

Naurettavan helppo suklaakeksiresepti

150 g kasvimargariinia
1,5 dl sokeria
3 dl kaurahiutaleita
2 rkl vehnäjauhoja
1 tl vaniljasokeria
vettä/soijamaitoa/kauramaitoa tms. El Ceibon luomukaakaajauhetta (saatavilla yliopiston luomuruokapiiristä sekä Tasajaosta)

Sekoita ainekset keskenään. Ripottele viimeiseksi kaakaajauhetta, kunnes taikina on suklaaisen ruskeata. Jätä taikina löysähköksi. Nostelee pellille lusikalla - huomioi kuitenkin, että keksit valtaavat paiston aikana yllättävän suuren tilan. Paista 200 asteessa kunnes kypsä (ehkä n. 10-15 min). Jäähdytä tasaisella pohjalla - keksit kiinteytyvät jäähtyessään.

Erityisen maukkaita syntymäpäivillä, Kannelmäessä punaviinin kanssa syötyinä ja lämpiminä suoraan pelliltä naposteltuina. Miinuspuoli heikko koossapysyvyys, mutta herkullinen mureus ja hullaannuttava tuoksu kompensoivat sen.

(innoittaja: Muukkonen & Särkisilta: Vegaanin kasviskeittokirja)

Suklaatäytekakku

2 dl vettä
1 dl (hedelmä)sokeria
0,5-1 dl siirappia
1,25 dl omenasosetta
1 tl viinietikkaa
1 tl vaniljasokeria
5 dl hiivaleipäjauhoja
1 dl kaakaajauhetta
1 rkl leivin jauhetta
1 tl soodaa

Vatkaa vesi, sokeri, siirappi, omenasose ja viinietikka. Sekoita kuivat aineet keskenään. Yhdistä sitten molemmat keskenään ja laita taikina vuokaan. Paista 175 asteessa, kunnes kypsä (kestänee noin tunnin).

Halkaise kakku jahka se on vähän jäähtynyt. Täytteeksi vaikka aprikoosihilloa tai suklaavanukasta tai mansikkahilloa tai banaanisosetta tai mikä ikinä makuhermojasi miellyttääkin.

Päälle vaikka suklaakuorrutus sulatetusta suklaasta tai mansikoita ja soijakermaa vaahtoa tai muuta hyvää.

Oiva ja vegaaninen vaihtoehto höttöisille kananmunasokerikakuille. Viettelevän makea ja täyteläisen suklainen. Ah! Sopii syötäväksi aina kun kakuttaa.

(reseptilähde: Muukkonen & Särkisilta: Vegaanin kasviskeittokirja)

Chilisuklaa

Ota suklaalevy; mainiota tähän tarkoitukseen on Brunbergin tumma suklaa. Sulata suklaa varovasti vesihauteessa ja sekoita siihen vielä varovaisemmin chiliä makusi mukaan. Jäähdytä suklaa takaisin kiinteään muotoon, leikkaa paloiksi ja koe makuelämys, jota adjektiivit eivät tavoita. Chilisuklaa on kuulemma verraton lemmentäke, joka aktivoi libidon ja herättää halut jo ennen kuin pala on ehtinyt sulaa suuhun. Annosteltava kohtuudella.

...lehti ei vastaa palovammoista, mahd. epämuodostumista tms.

KAIKILLE KAIKKEA JA JOKAISELLE JOTAKIN

RISTIRETKENI LÄPI MAANPÄÄLLISEN DIVARIHELVETIN

Tosiasiaan on, että kirjallisuus on kallis harrastus. Kirjateollinen sarjatulitus puskee lähes päivittäin uutta laatuproosaa kirjakauppoihin sitä vauhtia, ettei edes luotiliivein suojautunut kirjallisuudenopiskelija tai -harrastaja pysy taistossa mukana. Opintolaina olisi jo ajat sitten huvennut uusiin kovakantisiin mestariteoksiin, ellei joku siunattu olisi kertonut minulle divareiden salatusta maailmasta.

Kuin taivas koko kirjallisuuden kenttä aukeni silmiäni eteen jättäen jälkeensä autuaan hymyn kasvoilleni. Olin kohdannut jotain elämää suurempaa, jotain jumalallista, ja nyt haluan jakaa tämän ilosanoman teille, hyvät lukijat: **Tampereen keskustan antikvariaatit esittelyssä.**

Aabis Oy, Laukontori 6

Sisään astuessa eteen avautuu hieman epäsiisti ja tunkkainen tila. Vedän keuhkot täyteen pölyistä ilmaa. Antikvariaatti on perustettu 1980-luvun alussa ja paikan omistajat ovat vaihtuneet pariinkin otteeseen. Valikoimista löytyy muun muassa laatuproosaa, musiikkia eri formaateissa ja tietokirjallisuutta. Dekkarikirjallisuudelle on varattu oma hyllynsä. Eli vähän kaikkea on tarjolla. Juuri ennen ulosastumista, silmäni nauliintuvat Pekka Tarkan kirjoittamaan Saarikosken nuoruusvuosia käsittelevään elämäkertaan. Hyväkuntoinen ja suht halpa hinta saavat käteni tärisemään. Ei, minun on jatkettava eteenpäin pysähtymättä. Ristiretkeni on vasta alussa.

Aikakone, Kytälänkatu 14

Kahden suuren jätin, Stockmannin ja Postin puristuksiin joutunut divari tarjoaa pääasiassa käytettyä musiikkia. Pääpaino on 1960-70-lukujen rockmusiikissa. Myös kirjojakin löytyy, mutta huomio kiinnittyy ensisijassa katon koruksiin vinyylilevyhyllyihin.

Lehti-antikva, Hämeenpuisto 17-19

1983 Hämeenpuistoon perustettu lähinnä sarjakuviin keskittyvä antikvariaatti on viime vuonna levittäytynyt myös joen toiselle puolelle, Tammelan puistokadulle. Vanhempi on luonnollisesti suurempi ja valikoimiltaan mittavampi kuin kuopus. Sarjakuvien ja erikoislehtien lisäksi valikoimista löytyy vakioproosaklassikkoja. Hieman liian korkea katto ja avara tila saa ujon ja hiljaisen kirjatoukan hipsimään ulos vähin ääni.

Antikvari 17, Hämeenkatu 17

Tampereen Autobahnin, Hämeenkadun varrella, vanhan Tiimarin tiloissa toimii sympaattinen pieni divari, jonne ihmisvilinää voi helposti paeata. Portaat alas kuin naapuriin, Vanhaan Monttuun ja ollaan kuin toisessa maailmassa. Hyllyjen välit ovat maksimissaan puoli metriä, joten reppujen kanssa on syytä olla varovaisia. Vaikka antikvariaatista löytyy materiaalia laidasta laitaan, on se erikoistunut naisten (rakkaus)pokkareihin. Muuta kirjallisuutta ja musiikkia on vähän, mutta VHS-videoita ja lehtiä hieman enemmän. Erikoisuutena on vanhat pelit. Jos joku reliikki vielä muistaa (saatikka sitten omistaa) 8-bittisen Nintendon tai Sega Mastersystemin, niin hän tietää kuinka vaikea niitä nykyään on enää saada. Myhäilen yhä partaani ikaikaista löytöäni: uuden veroinen Naomi Kleinin No Logo pilkkahintaan.

Eevan Divari Galleria, Hämeenpuisto 18

Tampereen antikvariaattisen universon ominainen tulokas saa mielenkiintoni heräämään. Kaikki aistit ovat koetuksella; kynttilät palavat ja hiljainen musiikki leijuu ilmassa. Sisustus tuo lämpimän olon. Paikka ei ole ainoastaan divari vaan myös galleria ja tulevaisuudessa mahdollisesti kirjakahvila. Kaikki rekvisiitta on myytävänä! Ikkunasta näkyy Minna Canthin patsas. Niin, ne kirjat: runot ja laatuproosa on suppeasti edustettuna, mutta pääpainotuksena on elämä-

kerrat ja muistelmat. Koska viihdyn paikassa epäilyttävän hyvin, päätän poistua ennen kuin jotain pahaa tapahtuu. Lupaen itselleni silti palata, kun oikea hetki koittaa.

Elokuva-aitta, Laukontori 4

Huom! uusi osoite 1.1.2003 alkaen Näsilinnankatu 16

Kuten nimikin jo kertoo, divari on keskittynyt liikkuvan visuaalisen taiteen myymiseen ja ostamiseen. Julisteita löytyy aihepiirin ulkopuoleltakin. Vanhat elokuvajulisteet ja vuokravideot ovat kiinnostavaa vaihtelua valtakunnallisten videovuokraamojen tarjontaan. Hei, eivät vanhat elokuvat ole huonoja, eikä DVD-tekniikka paranna niiden sisältöä.

Komisario Palmu, Kuninkaankatu 10

Mältinrantaan ja Tallipihalle johtavan kadun varressa sijaitseva divari mainostaa ovensa etsivänsä seuraavanlaisia kirjoja: kansanperinnettä, sotahistoriaa, metsästys-, kalastus- ja eräkirjoja, filosofiaa, kotimaista kaunokirjallisuutta (mm. Väinö Linnan Päämäärä, Waltarin näytelmiä ja salanimellä kirjoitettua materiaalia), käänöskaunokirjallisuutta (C. Bukowski, I. Calvino, J. Joyce, M. Proust jne.), 1970-luvun sci-fiä sekä paljon muuta. Sain kaiken tarvitsen tietoni näin. Hyvä, ei tarvitse sisälle astuaakaan.

Kulkukirja, Pirkankatu 10

Tila pieni, paikka viihtyisä. Kirjat ovat kauniisti hyllyissä ja osa hieman boheemisti pöydällä. Kaunokirjallisuudesta löytyy juuri sitä divarien vakiokamaa, Tammen keltaista kirjastoa ja muuta sekalaista proosaa. Muutoin painopiste on historiassa. Erikoisuutena muihin divareihin verrattuna Kulkukirjan omistaja tekee astrologisia luonneanalyseja ja ennustuksia. Eikös tämä ole sitä rajatietoa, Huhuhaata!? Tästä kerettiläisestä synnin pesästä on poistuttava mitä pikimmin.

Lukulaari, Puutarhakatu 23

Tampereen suurin antikvariaatti herättää joka ikinen kerta sisään astuessa väristyksiä. Toisaalta sinne meneminen pelottaa, toisaalta kiehtoo. Aina olisi niin paljon kaikkea kiinnostavaa. Tällä kertaa minun on pidettävä kriittiset silmäni auki ja nähtävä mihin sokkeloinen antikvariaatti minut lopulta johdattaakaan. Paljon uutta ja vanhaa kirjallisuutta sijaitsee kahdessa kerroksessa. On myös musiikkia ja elokuvia, pari postikorttiakin lojui jossain. Hekumallisen ylitsepursuavat hyllyt kannattelevat kirjoja hädin tuskin. Kestäisi ikuisuus, jos haluaisi tarkistaa tämän labyrintin jokaisen laatikon ja hyllyn sisällön.

Makedonia, Verkatehtaankatu 11

Kutsuva näyteikkuna melkein imaisee sisäänsä Suomen laajimpaan sarjakuva-antikvariaattiin. Kirjoja on niukalti, mutta kaikki hyvällä maulla valittuja. Harvinaisuuksien lisäksi löytyy uutta sci-fiä ja fantasiaa. Kaikki Suomessa ilmestyvät uudet sarjakuva-albumit tulevat tänne ja ulos ne myydään kirjakauppoja huokeampaan hintaan. Kukunorin pari vuotta sitten lopetettua Makedonia on niitä harvoja paikkoja, joista todella voi joskus löytää sen kokoelmista puuttuvan Sandman-albumin alkuperäiskansilla.

Pääkirjasto - Metso, Pirkankatu 2

Matka on ollut uuvuttava. Monet saatanalliset kiusaukset ovat koetelleet ja ajaneet minut epätoivon partaalle. Houreisena ja nälkää näkevänä raahaudun viimeisillä voimillani turvallisen näköisen moskeijan juurelle ja vielä portaat ylös. Olisikohan sisällä joku joka antaisi minulle hie-man lepoa ja rakkautta.

Ah ja voih, Mihin utooppiseen paikkaan olen päätenytään?! Voiko olla totta, että saan luvan nautiskella kaikesta tästä kirjallisen paratiisin antimista täysin luvallisesti, ilmaiseksi? Mikä autuus! Tänne minä johdatan joukkoni: tulkaa ystävät ja kantakaa kotiinne niin paljon kuin jaksatte lukea, mutta muistakaa olla venäyttämättä selkänne. Siunausta ja pitkää ikää.

HAUKKA & SILMÄ

MAANANTAI

“Eihän se **Maisteri Frangenin** näkeminen ole enää mitään! Siihen pystyy alkeellisempikin amatööribongari,” Silmän omatunto soimaa. Nyt ei olekaan kyse yhden alivaltiosihteerin satunnaisesta näkemisestä vaan oikeasta bongausketjusta. Silmä on havainnut, että koko kolmikko käy täsmällisesti puolen päivän aikaan syömässä Attilassa. Onkohan heillä meneillään aivoriihi? Suunnitellaanko siinä kenties maailmankaikkeuden mullistavia sketsejä? Silmän haaviin on tarttunut myös tieto, että kaksi kolmesta alivaltiosihteeristä ajaa pyörällä. **Pasi Heikuran** Silmä tietää liikkuneen Tammelan torin tienoilla vanhemman mallisella filetsolla. Maisteri Frangen puolestaan on useasti uskaltanut jopa Hämeenkadulle maastopyörällään. Heikuran päätä suojaa pipo, mutta maisteri on valinnut kunnan kansalaisen tavoin kypärän. Hyvä Simo!

TIISTAI

Tiistaiamuna Haukka kohtasi suuren idolinsa: **Kalle Pääta**lo seisoi neuvottoman oloisena Aleksanterin kirkon bussipysäkillä. Haukka ryhtyi jututuille. Selvisi, että Kallen yllä vallitsi epätietoisuus siitä, minkänumeroinen linjabiili veisi hänet kotikonnuille Messukylään. Haukka lupasi Kallelle kipaisevansa nopeasti bussiaikataulun kotoaan. Aikataulu löytyi muun vessalukemiston joukosta, ja sen lisäksi Haukka pakkasi reppuunsa (ja kolmeen jenkkiin) myös li-joki -sarjan, kirjailijan signeerauksista haaveillen. Liekö kirjojen kantaminen vienyt arveltua kauemmin (Haukka on hento eläväinen), sillä pysäkillä saavuttuaan Kallea ei enää näkynyt. Oliko kaksikkonen vienyt Kallen mukanaan, vaiko oliko mies vain sublimoitunut räntäsateeseen?

KESKIVIIKKO

Silmä ei yleensä paljon pseudoihin huomiota kiinnittele. Tämä kuitenkin ylittää uutiskynnyksen. Mitä **Harrison Ford** tekee Tampereella keskellä viikkoa ja vielä Attilan kulmassa? Kertokaa Silmälle. Silmä ei todellakaan usko, että kyse olisi pseudo-Harrisonista. Hieman oli kyllä lyhyenlänttä ellei jopa “persjalkainen” tämä bongattu Harrison.

TORSTAI

Kahvitarjouksen perässä Stockmannille eksynyt Haukka teki bongauksen kassajonossa. Edellä seisovan miehen niska näytti kumman tutulta. Tarkemman tutkailun jälkeen mies paljastuikin **Koskelan Jussiksi**. Koskelan isäntä taitaa edelleen elellä suhteellisen omavaraisesti, sillä hän lastasi liukuhihnalle vain suolaa, kahvia ja paprikatäytteisiä oliiveja.

PERJANTAI

Harvinaisempi bongaus sattui Tampere-talossa. Silmän harjaantunut katse kohtasi **Metsäkedon**. Silmää hieman harmitti, kun kyseessä oli seniori Metsäketo eli isä Martti. Toivottavasti (veistoksellinen ja niin upea ääninen) poika Tomi Metsäketo tarttui vielä Silmän haaviin. Anteeksi, että Silmä nyt näin toi vakavaan harrastukseensa henkilökohtaiset tunteet mukaan. Tämä ei toistu.

LAUANTAI

Haukalla oli oikein hauska ilta tamperelaisessa aniskeluravintolassa (ellei loppuillan merkittistä pahoinvointikohtausta oteta huomioon). Illan kruunasi viikon bongaus: baaritiskin äärellä istuva **Lumikki** (kyllä, prinsessa itse), joka tilasi Valkovenäisiä hylana.

SUNNUNTAI

Silmä oli muutamana päivänä todella harmissaan, kun yhtään julkimoa ei liikkunut kaupungilla. Silmä ajautui hieman rumaankin temppuun ahdingossaan. Mutta mitä ei sitä bongari tekisi, jotta päiväkirjan sivuille tulisi taas täytettä. Silmä hakeutui talkoolaiseksi Tampereen mediaviikolle motiivinaan tavata julkiksia. Onnistuiko suunnitelma? Osittain, sillä Silmä tapasi useita Tampereen omia julkimoita. Näitä Silmä ei populaarikulttuurin suurena ihailijana kuitenkaan noteerannut. Pitäähän kunnan julkiksen tunnettavuus olla kantautunut myös Tampereen rajoen ulkopuolelle. Mutta sitten täppäsi! **Pauli Aalto-Setälä** oli tuomariston puheenjohtajana kertomassa tuomariston työskentelystä MindTrek -kilpailussa.

VIHJE AMATÖÖRIBONGAREILLE: Pidä bongauksista päiväkirjaa. Dementia uhkaa pikemmin kuin uskotkaan. Merkitse ainakin seuraavat asiat ylös: kohde, päivämäärä, paikka ja erityiset merkillepannavat seikat kohteesta esim. vaatetus, mitä puhui, kenen kanssa, millä liikkui ym.

NAPINA-APINA

Mua ei sitten KOSKAAN **pyydetä mihinkään mukaan**. Kaikki toimikunnat ja järjestöt ja työryhmät menee ihan viuhahtaen ohi eikä kukaan koskaan huomaa kun mä koitan nostaa kättäni ja sanoo joo. On tää nyt kanssa. Ei kai se että mä olen peruna voi vaikuttaa asiaan? Tai se että mulla nyt vaan sattuu olemaan sohva eikä nojatuoli?

Viime NapinaApinassa (Legenda 2/2002) oli jotakuta selvästi alkanut sapettaa mun **myöhästely**. Mä kehoittaisin sua nyt ihan tosissas mieltimään, mitä akateeminen vapaus sulle merkkää? Siis sen syvin olemushan on siinä, että saa tulla ja mennä ja olla niinkun haluaa. Mä pidän näillä protesteillani yllä yliopistoradikalismia, kun se näyttää tästä puljusta kuolleen 70-luvun jälkeen ihan kokonaan. Eihän täällä nää edes banderolleja kun vappuna.

Ja Suomessa on muuten vielä sananvapaus, tiedoksi vaan niille kahdelle silmälasipäiselle tytölle, jotka mulkaisee aina kun tunnilla yritän selittää, mitä marxilainen kirjallisuudentutkimus tarkoittaa!

Tenttipäivät pitäis kyllä kertoa joka luentokerralla, mitä jos mä en kerkiä muuta kun yhdelle tai vaikka sille, jollon se tentti on? Ja jos en kerkiä sillekään, niin uusintapäivää ei varmasti saa mistään selville. Pahimmasa tapauksessa joutuu menemään opettajan vastaanotolle, ja niitäkin on vaan kerran viikossa. Ja sitten vielä

ihmetellään, etten saa opintoviikkoja. Kyllä tässä nyt jonkun tarvis kattoo peiliin ja kunnolla!

Juveneksen täysin mielivaltainen perunapolitiikka potuttaa! Aina kun pääsen nälkä mahassa ulvoen lisukeisiin asti, kaappii joku tahvo viimeiset paistettujen perunoiden rippeet lautaselleen ja minä saan tyytyä kumisiin ja hikisiin normiperunoihin! Kuin ivaten Juveneksen henkilökunnalta ei irtoa kuin 'eioota'. Perunoiden lisäksi itse annokset ovat aiheuttaneet alati syvenevän eriarvoisuuden kuilun syömäkunnan keskelle; päivän kääntynyt iltapäiväksi kutistuu menu ja ruoan lämpötila puoleen. Näin lihaa syöväenä kala-allergikkona joudun usein täyttämään Juvenesruoan jättämän ravintotyhjiön serverteillä ja lukuisilla vesilasillisilla. Mahani valittaa. Minä valitan. Niin, ja jos listassa lukee aurajuustohärkää niin se ei tarkoita härkää ruskeassa kastikkeessa!!!!

O n g i t k o Tampereella, Arto Lappi?

Kuva: Irene Easton

*Kuka jännittää
jousen, josta pääskyeset
noin mutkaisesti
singahtelevat aina
kuitenkin maaliin osuen*

*Onki järvässä,
koukussa ei matoa –
antavat olla
rauhassa kun
luulevat
että narraa kaloja*

M y ö s
T a m p e -
r e e l l a on
runoilijoi-
ta. Hyväl-
lä onnella
voi tark-
kavainen
t ö r m ä t ä
sellaiseen

esimerkiksi paikallisen antikvariaatin hämärässä. Paljasjalkalainen tamperelainen, **Arto Lappi**, on runoilija. Hänen viime vuonna Kaarinan kaupungin runokilpailun voittanut kokoelmansa *Ei perhonen siivistään tiedä* maalaillee japanilaisen kalligrafistin tarkkudella vedenkalvoon aforistisia kuvia.

Valtakunnallinen esikoisrunoilijoille tarkoitettu **Runo-Kaarina** kilpailu on arvostetuimpia runokilpailuja maassamme ja sen raadisto koostuu jo läpilyöneistä runoilijoista kuten Jarkko Laine tai Kari Levola. Erityislaatuisen kilpailusta tekee

sen palkinto; voittajan runot julkaistaan kokoelmana.

Lapille debyytti on ollut lähtölaukaus suuremman yleisön tietoon: Ei perhonen siivistään tiedä -kokoelmasta on otettu jo toinen painos ja uunista on juuri pullahtanut ulos Sammakon kustantama kovakantinen kokoelma *Kukko puussa*. Uusin kokoelma jatkaa vahvasti tankaja haikupainotteisten runojen oivaltavalla tiellä.

Lappi on kiitollinen Kaarinalle saamastaan mahdollisuudesta ja tekeekin kaikkensa, jotta kilpailu saisi ansaitsemansa huomion muuallakin kuin runoaktiivisessa Turussa.

Palaan lehteilemään kokoelmia. Lapin tapa yhdistää runoissaan tarkkaa havaintoa, huumoria ja luontoa kirjoittaa huulilleni taidepuristien mielestä ruman sanan *viihtyä*. Lapin runoja voikin poimia kuin mansikoita maisteltavakseen, mutta viipyilevien hetkien kuvauksen takaa avautuu monisyistä pohdintaa elämän kulusta. Kesätuulen leppeydellä Lappi nappaa lukijansa mukaan ja aiheuttaa aivoissa salaperäistä liikehdintää. Kerrankin on sitäpaitsi tarjolla filosofointia, josta jää myös hyvä maku suuhun!

Ja kyllä, Tampereen kirkkailla rantakallioilla istuu tyyni mies – ajatuksia onkimassa.

R u n o i l i j a keskuudessamme

Ylpeys käy laatuun muttei hattuun asti. Turun kirjamesuilla silmiini tarttui tuttu nimi “Tämän vuoden Runo-Kaarinan voittaja **Ville Sutinen**, Tampere.” Yksi meistä! Tampereen kirjallisuudenopiskelijoiden synkän syvistä riveistä on siis noussut yksi runosielu yleiseen tietoisuuteen. Sutinen ei ole lajissaan ensimmäinen, mutta julkaisuun asti pääseminen on aina yhtä sykähdyttävä ja ainutkertainen tapahtuma.

Verrattuna viimevuotiseen voittajaan Arto Lappiin, Sutisen runot ovat tyystin erilaisia. Tämä kertookin hyvää Runo-Kaarina-instituutiona; se ei ole jähmettynyt yhteen tyyliin vaan omaa monipuolisen maun.

Sutisen kokoelma *Purut ja paperit* jakaantuu seitsemään erilaiseen osaan, joiden yllä voi kuitenkin nähdä yhtäpitä-

vän ‘sutimaisuuden’. Sutisen kryptiseenkin ilmaisuun kiehtoutuu häivähdyksiä sarkastisesta huumorista ja tietenkin sitä tupakansavua; tupakkaa vedetään posket lontossa, vaikka runojen minä usein viittaakin sen vaarallisuuteen ja vähentämisen tarpeeseen. Väistämättä runojen tyylistä tulee mieleen Saarikoski ja miksei Mannerkin. Kirjan lopettaa *tarpeettoman runoilijan päiväkirja*, joka kiehtoo ajankohtaisuudellaan ja intiimiydellään; runon minä tarkkailee ikkunaan taan maailman menoa ja antaa ajatustensa liikkuu.

*Takapiha ja lipputanko ovat kuin kello:
puolipäivästä lipputangon varjo leikkaa
vastakkaisen talon halki kuin limpun ja
neljän jälkeen se on vertikaalisesti yhtä tien kanssa,
viimein seitsemältä, minä olen varjossa. Ajatukset
kasvatvat kuin kukkasen
niiden kuoltua on maaperä hyvä uusien kasvaa.*

Sutisen runot eivät kyllä päästä lukijaansa helpolla; lukuisat viittaukset kulttuuripersooniin, eri tieteisiin ja mytologiaan vaativat laajahkoja taustatietoja lukijalta. Aivan ehdotonta tietosanakirjan lehteily ei kuitenkaan ole, mutta ajatus- ja kielileikit ovat jo itsessään vaativia. Pysähtyminen ajattelemaan on joskus vaikeampaa kuin elämä itse. Sutisen runot eivät olekaan olankohautus ja taas mennään -tavaraa vaan runoja voi lukea muutaman kerrallaan maistellen niiden sävyjä kaikessa rauhassa. Kiireessä aivojen eri lokeroihin soljuvat säkeet katkeavat ja vieroittavan lukijan runojen tarjoamasta maailmasta.

Yksi elämä

Kun yleiset
lähes universaalit tavat
kommunikoida ilman kieltä opitaan

metsät menevät itsensä sisään
joku tuntematon lintu

ilme on käsi
on käden kirjoitus ja
suunnitelma on käden nytkähdys
kaikki teot pisteestä a pisteeseen b

sinä tekeydyt hämmästyneeksi kun viimein

tämä on johonkin kirjoitettu minä sinun sisällä

tämä on sosiaaliseen tietoisuuteen
kirjoitettu
mustalla valkoiselle
kahden pisteen välissä
jokin merkki, käden ilme

yksi elämä

LEGENDA YLPEÄNÄ ESITTÄÄ: *Arto Lapin julkaise mattomia runoja.*

Kuin sydäimestä
kävisi läpi: polun
alapuolella
juuret, yläpuolella
oksat toisiaan koskevat.

Äänettömyyttä
vesi kantaa kuin lastaan -
ja muu maailma
litteänä kuin perhonen
koivunrunkoa vasten.

En tiedä miksi
tämä tiainen alkoi
kantaa matoja
ikkunalaudalleni:
hupsu tervehti toista.

Ensin irtosi kaiteesta laudanpätkä,
jäiden mukana lähti koko laituri:
yhdessä yössä saari vajosi mereen,
mutta majakasta jäi taivaankanteen
aurinko.

Tove Janssonille 27.6.2001

Yksinoikeudella vain Legendassa:

Media kulttuurin maisteriohjelma astuu ulos kaapista!

Oletteko huomanneet, että tänä syksynä maailmassa on tapahtunut hämmäntäviä asioita? Lentokoneeseen ei saa enää viedä kynsisaksia, lehdet ovat jäätyneet puihin ja noin nyrkinkokoinen meteoriitti putosi jonkin Savonlinnasta luoteeseen ja Mikkelistä etelään. Lisäksi iltapäivälehtien kansissa on ollut tissejä tungokseksi saakka. Näiden vahvuhuttavien asioiden varjoon on valitettavasti jäänyt mediakulttuurin maisteriohjelma, joka polkaistiin käyntiin yliopistomme (ja kauppakeskus Tullintorin) suojissa syyskuun alussa. Suomen ensimmäinen. Meteoriitteja kuitenkin tippuu maapallolle yli 500 vuodessa.

Kaksitoista eri aloja vaihtelevalla menestyksellä opiskellutta ikinuorta työnnettii pieneen huoneeseen mukanaan vain henkilökohtainen historiansa ja muistiinpanovälineet, ja perään heitettiin Mikko Lehtonen. Kaikki Suuren Kertomuksen ainekset olivat koossa, mutta sitten tuli meteoriitti, tai tissit, ja julkisuuden huomio kiinnittyi toisaalle.

Odotettua pienemmästä mediakohusta on kuitenkin ollut maisteriohjelmalle se hyöty, että alkeellisia teoreettisia teräseita on saatu hioa kaikessa rauhassa (jopa kenenkään häiritsemättä). Päätimme siis säästää paukkumme ja astua kaapista suoraan vaikutusvaltaisimman mediumin sivuille. Siispä nyt, uusimmassa Legendassa yksinoikeudella, mediakulttuurin maisteriohjelma (MaO vaan, lepo) ja mediakulttuurin avainkäsitteet 2002:

Globaali – Lokaali

Maapallo maapalloistuu ja MaO sen mukana, mutta merkille on pantu myös paikallisten (mitä korvempi sen kovempi) piirteiden esiinmarssi: ryhmän juuret ulottuvat Lontoosta Joensuuhun ja Boliviasta Köyliöön. Myös tuoreimmat maailmaasyleilevät verkotumisteoriat näyttävät empiiristen kokeiden perusteella valideilta: korkeintaan kuuden henkilön välityksellä maisteriohjelmallisilla on suhteita Matti Kyllösestä Sidney Poitieriin, pienemmistä mediakulttuurin vaikuttajista puhumattakaan.

Yksityinen – Julkinen

Yhä enemmän asioita tuntuu mediakulttuurissa siirtyvän yksityisen piiristä julkiseen. Matti Nykäsen avioelämä on syksyn aikana kiinnostanut maalaisia

siinä määrin, että olemme päättäneet raivata tiemme suoraan julkisen keskukseen soluttamalla yhden ryhmämme jäsenistä Nykäsen uudeksi tulevaksi ex-vaimoksi. Seuratkaa Seiskapäivää.

Fakta – Fiktio

Faktan ja fiktion rajat ovat todellakin hämärtymässä: ensimmäisten viikkojen aikana maolaisille kävi selväksi, ettei tietoa ja opettajia ja yhtenäistä oppimäärää ole oikeasti olemassa. Ihmettely ja kyseenalaistaminen ovatkin muodostuneet maisteriohjelman avainsanoiksi: Miksi kauppakeskuksessa kaikuu? Katsovatko mainokset meitä? Mitä Rauli Badding todella tarkoitti? Miksi juomapelejä ei koskaan osata lopettaa ajoissa?

Reaalinen – Symbolinen

Postmodernista innostuneet teoreetikot väittävät symbolisen ottaneen vallan reaalisesta. Nykyään ihmisten sanotaan kaipaavan reaalisia kokemuksia ja välitöntä läsnäoloa, mutta maisteriohjelma on osoittanut tämän kaupunkilegendaksi. Reaalinen läsnäolo on pakollinen, mutta se voidaan korvata symbolisella esityksellä äkillisestä vatsataudista.

Jatkuuus – Murros

Ihmiselle luonteenomaiseen historiankerrontaan liitetään jatkuvia linjoja, kuten yhteisöllisyys ja ruumiillisuus, joita kuitenkin suuret ja pienemmät mulistukset kirjapainotaidosta evoluutioteoriaan heittävät uusille raiteille. Todellisia murroksia odotellessa maisteriohjelma on päättänyt ensimmäisen lukukauden jälkeen jatkaa linjaansa rahvaanomaisten aiheiden, kuten porno ja väkivalta, parissa ja mieluiten tiistaisin Telakalla.

Tullintorilta tähän.
Yksi kaikkien puolesta,

Anna Byckling

ps. Lopuksi se pakollinen viittaus elokuvaan sekä interaktiivinen osuus: Jos maisteriohjelma olisi elokuva, olisiko se

- 12 apinaa
- Fight Club
- Heräämisiä
- Graduate ?

Lähetä vastauksesi Legendan toimitukseen ja voit mainetta! Voittanut kanta julkaistaan maisteriohjelman verkkosivuilla <http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/mediakulttuuri> sopivan aika-paikkatihentymän sattuessa kohdalle.

Ujojen ja ylpeiden maja

Mitä tapahtuu teatterin ja draaman tutkimuksen lautahötkkelissä?

Minulle esitettiin pyyntö kirjoittaa oppiaineemme tilanteesta. Ympäriillämme kun pyörii viljejä huhuja: meitä ollaan yhdistämässä, siirtämässä ja lakkauttamassa milloin mihinkin. Mediakulttuurin koulutusohjelma, Royal Shakespeare Company, roska-kori. Otin Irenen tarjouksen vastaan ujon kursailevasti ja ylpeänä saamastamme huomiosta. Ei tarvitsekaan ryhtyä yleisönosastoilla tappelemaan! Sillä tapella on pitänyt, hammasta kipeästi purren, kipinää lyöden...

Viime kevään jälkeen hötkkelimme perustukset ovat vahvistuneet aivan ratkaisevalla tavalla. Motivoituneen henkilökunnan määrä on peräti tuplaantunut, mikä on vienyt mennessään oppiaineen sisällä vuosia vallinneen puolivillaisuuden vaikutelman. Opintokokonaisuudet näyttävät jäsentyneemmiltä ja niissä on järkeä, mistä joinakin viime vuosina jäimme ikävissämme paitsi. Opetusta on tarpeeksi. Hötkkelissä on nykyään myös suht lämmintä, ja tätä meinoa jos jatkuu niin kohta tarkenee! Kukaan ei porukassa tappele (ei edes allekirjoittanut; sic!) ja siten kylvä eripurana rikinkarvaista katkua (jos nyt katkua voi kylvää ylipäänsä). Henkilökunta kuuntelee opiskelijoita ja toisin päin. Oppiaineen sisällä vallitsee siis hyvä henki ja tekemisen meininki.

Pahin pyöritys – siis se josta huhu kertoo – tulee oppiaineen ulkopuolelta. Rehtori tiedusteli keväällä Taideaineiden laitokselta, olisiko täällä valmiutta kohdentaa joitakin opetusresursseja mediakulttuurin koulutusohjelmaan. Kysymys koski nimenomaan teatterin ja draaman tutkimuksen professuuria. Yliopiston ja tiedekunnan johdossa kun ollaan sitä mieltä, että sekä mediakulttuuri että teatterin ja draaman tutkimus ovat oikeastaan vähän niinku sama asia ja että nehän kuiteski kilpailee samoista opiskelijoista sisäänotossa niinku. Taideaineiden laitoksen laitosneuvosto vastasi rehtoriin kyselyyn yksiselitteisesti ”ei”. Sen jälkeen asian ympärillä on vallinnut tsehovilainen tunnelma ja pahaenteinen hiljaisuus.

Niille, jotka todella luulevat teatterin ja draaman tutkimuksen ja mediakulttuurin olevan sisällöllisesti samaa, haluan sanoa: pitäkää tuulesta temmatut spekulatiot. Kehotan tutustumaan teokseen, joka ainakin opiskelijoiden keskuudessa on erittäin arvo-

valtainen, nimittäin humanistisen tiedekunnan opinto-oppaaseen. Erittäin hyvä ja selkeä teos, josta asia selviää. Ovat ne vähän eri.

Viimeisiin vaiheisiin kuuluu tarjous, johon suhtaudun ujusti (saamastamme huomiosta) ja ylpeänä (kursailen). Aikalaisen numerossa 19 (25.11.2002) ilmestyi juttu, jonka mukaan Näyttelijäntöön laitoksen professori Yrjö Juhani Renvall olisi kiinnostunut oppiaineidemme välisestä yhteistyöstä. Kun luin jutun, olisin varmasti tippunut nk. perseelleni ellen jo olisi ollut istuma-asennossa. Jotakin on todella muuttumassa, tai peräti jo muuttunut.

Kurkistelemme Näтын suuntaan hötkkelimme latian raoista ujon ihmisen itseluottamuksella, mutta ylpeinä omasta identiteetistämme. Myös esittävä taide tarvitsee oman tutkimusoppiaineensa!

Samoissa ”tiloissa” tähytämme myös kirjallisuusaineisiin päin. Tuleva tutkintouudistus saattaisi olla luonteva mahdollisuus integroida toimintoja ja pohtia rakenteita KUNNOLLA. Onko jollakulla visioita aiheesta? Soisin niin olevan.

Aksu Piippo

PS. Ujo ja ylpeä kiitos Teema ry:lle muistamisesta

Täyden kympin suora

Mikä ihmeen KKO?

Teema ry:n hallitus vuodelle 2003 on valittu

Toimeliaisuudestaan, yhteistyökykyisyydestään ja kettumaisesta hymystään tutuksi tullut **Reeta Eloranta** luopuu Teeman puheenjohtajuudestaan ja lähtee pariaksi kuukaudeksi Prahaan vaihtoon. Uusi Teeman puheenjohtaja on **Simo Laitakari**, joka tarttuu ohjaksiin heti vuoden alusta. Varapuheenjohtajaksi valittiin **Miia Rautiainen** ja rahastonhoitajaksi **Leena Viitanen**.

Hallitukseen valittiin myös:

Tiina Ahokas
Irene Easton
Jenny Heinonen
Mikko Holm
Mirjami Lehtinen
Lotta Mäkeläinen
Anni Nupponen

Uusi puheenjohtaja kutsuu Teeman kokouksen koolle tammikuussa 2003, jolloin päätetään lopullisesti vastaavuuksista. Etukäteistietona, että liikunta-asiat otti hoitaakseen Mikko Holm. Hallituksen ulkopuolisiksi toimiksi jäivät tutorvastaavuus ja laitoshahvivastaavuus, jotka ovat molemmat ensiarvoisen tärkeitä alueita Teeman toiminnassa. Näihin pesteihin kaivataankin tekijöitä.

Teeman virallinen toimintasuunnitelma vuodelle 2003:

“Teema ry tulee vuonna 2003 jatkamaan kontaktien solmimista sekä muiden yliopiston kirjallisuuden opiskelijoihin että myös paikallisiin yhteistyötahoihin, kuten ylioppilaskuntaan, yliopistoon ja muihin ainejärjestöihin. Erityisesti painotetaan yhteistyötä oman laitoksen kanssa. Tulevat muutokset sekä valtakunnallisessa korkeakoulupolitiikassa että Taideaineiden laitoksella vaikuttavat ratkaisevasti opiskelijoiden tulevaisuuteen ja Teema tulee olemaan mukana tuomassa opiskelijoiden ääntä esiin.

Tulevalla kaudella panostetaan edellisten vuosien tapaan tutorointiin, opiskelijoiden edunvalvontaan ja yhteistyöhön eri sidosryhmien kanssa.”

Kevättalvella 2002 taideaineiden laitoksen tulevaisuutta pohdittiin koko laitoksen väelle tarkoitettussa seminaarissa. Myös Teema ry valmisteli tilaisuuteen oman puheenvuoron, jossa pohdittiin kirjallisuuden opiskelun ja opiskelijoiden tulevaisuutta opiskelijoiden näkökulmasta. Yhdeksi suurimmista kysymyksistä tulevaisuuden pohdintoissa nousi työelämä. Mihin meiltä valmistuneet ihmiset oikeastaan työllistyvät? Kuka kaipa kirjallisuudenopiskelijan osaamista? Kaipaako kukaan? Mitä valmiuksia työelämässä tarvitaan? Konkreettista tietoa taideaineiden laitokselta valmistuneiden ihmisten työllistymisestä oli tarjolla niukasti. Tosin oli kuultu huhuja, että ihmiset ovat saaneet töitä. Keväällä 2001 järjestetyssä työelämäpäivässä silloisille teemalaisille oli käynyt esittäytymässä äidinkielenopettaja, Nokian projekti-päällikkö, kustannustoimittaja ja mainosmies.

Teema tuli kuitenkin siihen tulokseen, että asialle on aika tehdä jotakin. Varmasti maisteria kaivataan muuallakin kuin hampurilaisbaarissa tai siivousfirmoissa. Markku Ihosen tekemä selvitys vuosina 1990-1999 valmistuneiden ihmisten työllistymisestä antoi jonkinlaisia viitteitä työllistymisestä (raportti löytyy verkosta osoitteesta <http://www.uta.fi/~tlmaih/kyselyt.htm> ja printtiversiona laitoksen käytävästä). Halusimme kuitenkin saada taideaineiden laitokselta valmistuneet ihmiset kertomaan itse, mitä heistä on tullut. Syntyi idea – kerätään jo valmistuneiden kokemuksia ja työkuvausyksien kansien väliin!

Niinpä Teeman kopo-sihteerin (vuonna 2002) Eve Kutila perusti työryhmän, joka otti tehtäväkseen kerätä kirjoituksia kirjallisuuden opiskelusta. Työryhmä – Eve, Annariina, Anna, Katariina, Leeni ja Satu – on kerännyt kirjoituksia erilaisiin ammatteihin työllistyneiltä kirjallisuutta opiskelleilta ihmisiltä. Kirjoittajia on haettu kyselemällä laitokselta vinkkejä, mieltimällä omia tuttavuuksia tai tuttavantuttavia joiden mielenkiintoisesta työstä on joskus kuullut jotakin ja tekemällä hakuja googlilla. Kirjoituksia on saatu esimerkiksi projektsihteeriltä, äidinkielenopettajalta, kustannustoimittajalta, toimittajalta, tutkijalta ja copywriterilta. Työelämäkirjoitusten lisäksi julkaisussa on juttuja opiskelusta, esimerkiksi vaihtovuodesta ja auskultoinnista. Työryhmän tavoitteena on saada julkaisu valmiiksi kevättalvella 2003.

KKO-työryhmän puolesta,

Leeni Kirvesmäki

KAUPUNKI, VÄRITÖN SIELU

Istumme tyhjässä tilassa, jonka ohitse liikkuu kaupungin ihmisiä. He ohittavat tämän työmaa-alueen kuin aina, samaan aikaan samat ihmiset kiirehtivät huomaamatta paikkaa jossa ennen asuttiin. Nyt tilalla on läjä paskaa ja pölyä, rojua. Ihmisten unohtamia tavaroita: videonauhurin rikkinäisiä osia, puoliksi hautautunut ruosteinen sängynpäätty, leipäkone, jukeboksi, joka toimii yhä. Rakastan niitä ääniä, kun levy vaihtuu toiseen. Kahdeksan minuutin vaivautunut odotus. En ole rauhaton menemisen halusta, vaan siksi etten tiedä minne pysähtyä.

- Eikö sinustakin tunnu oikealta lähteä? kysyn ja olen hiljaa.
- Minullahan on koulu! vastaat ja kuin katsoisit ajan lävitse, sinne missä olin.
- Onko sen nyt niin väliä? Tulithan sinä minun kanssani tännekin.
- No se onkin ihan eri asia. Olen vielä koululainen ja vasta lapsi, sanot ja nyt katsot minua, kun en enää tarvitse sitä.
- Eikö se olekin outoa...
- On ei ehkä.
- ...että me vielä ollaan tässä.
- Ei se kyllä ole. Olet typerä. En aina ymmärrä mitä puhut. En tiedä johtuuko se siitä että ajattelet enemmän kuin kerrot vai siitä että puhut enemmän kuin ajattelet. Totta kai olemme tässä nyt, sinähän tänne halusit. En ymmärrä mitä näet tässä paikassa, pelkkää harmaata, likaista, rikkoutunutta ja kuollutta.
- Senkö takia sinä olet yhä minun luona, juuri siinä?
- Yhä?!
- Tahtoisin vain tanssia sinun kanssasi vielä vähän aikaa. Otetaan parit askeleet niinkuin eilen... ykskakskol-ykskakskol, muistatko sinä?
- Miksi se ei kävisi, emmehän me unohda toisiamme, ei ketään voi noin vain unohtaa.
- Et tiedäkään kuinka helppoa se on! Ensiksi päästetään muutama onneton kyynel, luvataan pitää loputtomasti yhteyttä, halataan, luvataan toinen toisillemme... Ei, en minä tarkoita etteikö siinä eron hetkellä voisi olla vilpittön, mutta se mitä myöhemmin tapahtuu, sitä ei voi ennustaa.
- Minä lupaan, Sebastian.
- Älä lupaa mitään mitä et voi pitää.
- Voin luvata yrittää parhaani.
- En tahdo että yrität ollenkaan.
- Etkö tahdo kuulla minusta, minä haluan... sinusta, sanot ja kosket varomattomasti minua tunkeilevalla kämmenelläsi.
- Anna olla. En ymmärrä itsekään mitä tarkoitan. Tämä ei ole oikea hetki tähän.
- Milloin sitten? Jos tällä tuulella olisi väri, se vaihtuisi juuri tällä hetkellä sinisestä keltaiseen – ja taas joskus toiseksi.

Tässä samassa paikassa sijaitsi ennen kerrostalo, joka oli kolmenkymmenenkolmen onnetoman koti. Ne ihmiset elivät harmaata harmaana. Kävin heidän kaikkien luona. Asuntojen huoneet muistuttivat toisiaan, niin paljon, että jos joku olisi kokeilumielessä vaihtanut asuntojen paikkoja, ei yksikään heistä olisi huomannut eroa. Talossa olisi asuttu pyhään loppuun saakka.

Minun pitäisi olla onneton. Eräskin sanoi: *Häpeäisit!* He eivät olisi niin vihaisia, jos tietäisivät minkä palveluksen tein meille kaikille.

Lähden vapaaehtoisesti, sillä tämä kaupunki on niin väritön.

- Painu sitten helvettiin! Painu sinne mistä tulitkin! Jätä minut ja tämä paskakaupunki rauhaan, huudat niin kovaa, että äänesi kaiku ei katoa koskaan.
- Tahdon kaataa sinut maahan voimalla ja antaa kehoni painon kertoa kaiken, nytkähdykset ajassa.
- Älä mana minua minnekään! Et tiedä mistä olen tullut ja minne olen menevä. Sinulla ei ole aavistustakaan.
- Ei tietenkään, kun et koskaan kerro mitään... Sebastian, miksi et kertoisi jotain itsestäsi? Edes jotain pientä, mitätöntä.

Tahtoisin tanssia kanssasi. Huomenna et muistaisi tästä mitään.

Asuin kerrosten välissä. Kaikki alkoi siitä kun astuin tyhjäin, putosin hajonneen porrasaskelman läpi tilaan, jossa asui mielikuvitus. Hetkenä jona minusta tuli kerrostenvälisasuja, minusta tuli myös näkymätön ja vapaa liikkumaan ylimmistä huoneista pohjakerrokseen, ylös, alas yhä uudestaan.

- Juulia, Kalleimpani.
 - Älä puhu minulle.
 - Miksi meillä on aina tällaista, sanon ja nousen. Luulen näkeväni jonkun kauempana hämärän takana.
 - Kuka siellä on? säikähdät.
 - Ei se näe meitä, me olemme varjoissa. Nyt se on jo poissa, ymmärrätkö.
 - Ymmärrätkö? En tiedä. Minä en kestä tulla nähdyksi.
 - Lopeta!
 - Jäätikkö sulaa päidemme ylle ja kastumme. Tukkasi tummuus hukkuu yöhön.
 - Tiedätkö mikä minua pelottaa? kysyt ja vastaat: - että en muista sinua. Meitä.
 - Ei, tiedätkö mitä sinä tosissaan pelkää?! Että tulet nähdyksi minun seurassa.
 - Ikimaailmassa ei. Miten sinä voit!
 - Olen tosissani. Tiedätkö miksi rakastan hiljaisia hetkiä täällä?
 - En tiedä, ehkä sinä vain pidät hiljaisuudesta, vastaat lapsellisesti, yrität kuunnella.
 - Koska ainoakaan hiljainen hetki ei ole täällä ihan äänetön. Kuulen kaikki kadotetut sielut, jotka etsivät joskus omistamiaan esineitä. Ne penkovat toivottomana raunioita, siirtävät rojua nähdäkseen syvemmälle. Löytävät, pettyvät ja taas jatkavat. Ei ole muuta mahdollisuutta kuin rakastaa kaikkea kuulemaansa.
 - Sattuuko heihin? Kärsivätkö he?
 - Ei ne tunne kipua kun ne etsivät niin keskittyneesti.
 - Löytävätkö he koskaan mitään?
 - Mitäpä ne... eivät ne tunnista esineiden liian tuttuja muotoja.
 - Ja sinä rakastat heidän toivottoman vaelluksensa seuraamista. Et ole yhtään sen parempi.
- Kaikilla on jokin jota seurata. Minulla nämä kirkkaat värit, jotka lojuvat mielessäni kuin liian kauniit sielut syntyäkseen.

Roskisdyykkaaja – hyvinvointiyhteiskunnan vihollinen numero yksi?

*Lähes jokainen köyhyysrajan alapuolella elävä opiskelija on tajunnut kierrätetyn tavaran käytännöllisyyden. Kirpputorit ja kierrätyskeskukset tarjoavat pöydät notkuen edullisesti muun muassa vaatteita, huonekaluja, kirjoja sekä muuta krääsää. Kukaan ei häpeä pitää yllään pilkkahintaan ostamaansa jo 80-luvulla muodista mennyttä fleece-paitaa. Kuka sen sijaan haluaa tunnustaa hiipivänsä tiikerin tavoin ruokakaupan roskiksille **ostoksille**? Dyykkaaminen on yhteisön silmissä hävettävää toimintaa, jopa tuomittavaa. Miksi ihmeessä? On syytä tehdä kulttuurinen ruumiinavaus ja katsoa mitä potilas on syönyt.*

Roskisdyykkaaja on ihminen, joka hakee (osan) tarvitsemansa ruoan pääsääntöisesti ruokakauppojen biojäteastioista; vanhentuneet tai uuden erän tieltä roskiin joutuvat elintarvikkeet pääsevät hyötykäyttöön. Niiden lisäksi myös kaikki muu poisheitetty käyttökelpoinen tavara on käypää dyykattavaa. Hylättyjä mattoja ja huonekaluja löytyy roskalavoilta harvakseltaan.

Dyykkaus on kaksijakoista toimintaa. Ilmainen ravinto on kieltämättä merkittävä liikuttaja; säännöllisen dyykkaajan rahallinen hyöty on huomattava, kun miettii kuinka kallista ruoka nykypäivänä on. Toisaalta dyykkaaminen on ennen muuta kantaaottavaa, kuluttamista kritisoivaa toimintaa. Ideologisesti ajatellen eettinen dyykkaaminen on merkittävämpi tosiasia kuin oman taloudellisen hyödyn maksimointi. Typerästi yleistäen voin hyvällä omallatunnolla liittää dyykkaamisen muuhun ekologiseen toimintaan: kierrätykseen, jätteiden lajitteluun, uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvan energian hyödyntämiseen jne. Jos oikein radikaaliksi äityisin, voisni vielä yhdistää ns. vihreän etiikan väljällä säikeellä dyykkaamiseen.

Ruokamyrkytyksiä ja sosiaalista häpeää

Jos elintarvikeviraston laatimia vähimmäissäilyvyysaika ja viimeistä käyttöajankohtaa koskevia säädöksiä höllennettäisiin, ei käyttökelpoista ruokaa menisi niin paljon hukkaan kuin nykyään. Kuka tahansa, joka on kurkistanut lähikauppansa biojäteastiaan, näkee kuinka hyvää ja syömäkel-poista ruokaa jää käyttämättä pelkkien tiukkojen säännösten takia.

Nyt jollain alkaa taatusti raksuttaa: eihän elintarvikeviraston säännökset ihan hatusta vedettyjä

ole. Ruoan pilaantumista kontrolloivien päivämäärien tehtävä on ruokamyrkytysten ehkäiseminen ja muutenkin terveystarvikkeiden välttäminen. Toisaalta uuden erän tieltä pois heitetään myös *käyttökelpoista* ruokaa, sellaista jonka ei ajatella menevän kau-paksi.

Varovaisuus ja tarkkuus on kaiken a ja o. Tiettyjä elintarvikkeita, kuten maitotuotteita ja lihavalmisteita ei suositella dyykattavan. Myös muu ruoka on syytä pestä huolellisesti ja poistaa mahdolliset huonot kohdat, pakastin on mainio säilytyspaikka ja leivät on hyvä paahata ennen käyttöä. Dyykkausajankohta kannattaa valita hyvin: kesähelteellä ruoka pilaantuu herkästi toisin kuin pakkasilmalla. Jos leipä on kannettu biojäteastiaan viisi minuuttia ennen kuin sen hakee sieltä pois, bakteeririski on käytännössä olematon. Tietysti riski yhä on olemassa, minkä moni kokee esteeksi.

Hygieniasyiden lisäksi dyykkaamista vierastetaan sen hämäräperäisen luonteen takia. Sosiaalisen moraalin odotukset kasvattavat kynnystä ryhtyä tonkimaan roskiksia. Kysymyshän on ennen kaikkea statuksesta, siitä että pelätään kiinnijäämistä ja siitä seuraavaa häpeää.

Kaikki eivät katso dyykkaajia hyvällä. He luokittelevat rauhanomaiset ravinnonhankkijat pahimassa tapauksessa aktivisteiksi (lue nykypäivän kontekstissa: terroristeiksi). Voi olla vaikea hyväksyä, että joku saa ilmaiseksi saman banaanin, jonka itse on ostanut suurella vaivalla ansaituilla penosilla. Loppujen lopuksi ymmärrettävää, sillä kyseessä on ainoastaan kliinisen kulttuurin itesuoje-luyritys pitää jonkinlaista staattista järjestystä yllä. Kuitenkin on hyvä kysyä mikä on järkevää staattisuutta, mikä silkkää typeryyttä.

Kuva: Heidi Laine

Dyykkarin pitopöytä

Epäpyhät radikaalit

Tunnetun antropologin, **Mary Douglasin** mukaan eri kulttuureille on ominaista, että jokin asia on liikainen so. syntinen ja saastainen, kun se sijaitsee väärässä paikassa: hiekka ja kura matolla, epämuodostunut ihminen "normaalien" parissa tai vanhentunut hedelmä pöydällä. Eli meidän saastaisuuskäyttäytymisemme on sitä, että reagoimme tuomitsevasti esineeseen tai asiaan, joka on omiaan hämentämään tai saattamaan ristiriitaan vaalimiamme luokitteluja. Ihmisen tapa jäsentää maailmaa on jakaa se binäärisesti lukemattomiksi vastakohtapareiksi: oikeaksi ja vääräksi, pyhäksi ja epäpyhäksi, puhtaaksi ja likaiseksi.

Roskisdyykkaajat ovat kyseenalaistaneet Douglasin jaottelun. He eivät pidä kaikkea roskiksesta löytyvää ruokaa itsestään selvästi saastaisena vaan arvioivat rajan itse tutkimalla elintarviketta, ei ainoastaan vilkaisuella Parasta ennen -päivästä. He ovat tehneet rohkean liikkeen sosiaalisen rajan ylitarkoituksena paljastaa dialektiikkaa suosivan yhteiskunnan heikkous ja epäoikeudenmukaisuus.

Kaiken takana on kannentekijä?

*Graafikko **Mika Tuominen** tunnetaan parhaiten **Ilkka Remeksen** kansien tekijänä. *Legenda* päättikin ottaa miekkosta hihasta kiinni ja kysellä, millaista on olla kannentekijänä kustannusalan jättiläisellä, WSOY:llä.*

Miten päädyit alalle?

Nuorempana ainoa selkeä vahvuuteni oli piirustustaito. Olen tekevä ihminen ja olisin kuollut tylsyyteen josain luentosalissa. Niinpä pyrin taideskouluihin. Lahden muotoiluinstituutin graafisen suunnittelun linja on koulutukseni alalle. Kyseiselle linjalle pääsin yrittäessäni ensin 3 vuotta Taideteolliseen korkeakouluun. WSOY:hyn tulin alunperin äitiyslomittajaksi tekemään oppikirjojen graafista suunnittelua. Nuorempana

piirsin pieniin painotuotteisiin.

Neuvotteletko kannen asusta tekijän ja kustantajan kanssa useaan otteeseen ennen lopullisen painoasun valintaa?

Neuvottelen kannen asusta yleensä ensiksi toimittajan kanssa, jotta saan kuvan onko kirjailijalla tai markkinoinnilla mitään toivomuksia (ja onko niissä mitään järkeä :). Sen jälkeen arvioin missä määrin teen oman pääni mukaan ja missä määrin kunnioitan pyyntöjä. Jos asiat sujuvat hyvin ei tarvitse neuvotella kuin kerran ja tuoda seuraavana päivänä valmis kansi.

Onko sinulla suurin päätösvalta kannen suhteen?

Monasti kun jaksaa painostaa, voi

saada myös haluamansa kannen läpi, mutta usein joudutaan jonkinlaiseen kompromissitilanteeseen, jossa lopputulos on 80 % itseäni ja loput 20 % jotain muuta. Suurimman päätösvalan omaa projektista ja kirjailijasta riippuen: minä, toimittaja, toimituspäällikkö, esi-naiseni, kirjailija, kirjakerho, tai markkinointi.

Teetkö useita vaihtoehtoisia versioita vai rakennatko yhdelle idealle?

Voin tehdä moniakkin nopeita luonnoksia, jos projekti vaatii kypsytytelyä, mutta yleensä aikataulu on sellainen, että on tartuttava ensimmäiseen varteenotettavaan ajatukseen. Itse lähdän usein liikkeelle työpografiasta ja etenen siitä sitten

projektista riipuen. Harvoin on tautaus, jossa joutuisi aloittamaan täysin alusta. Se on aika vaikeaa, koska oma mielipide on jo muodostunut, eikä siitä ole niin helppo irroittautua, paitsi siinä tapauksessa, että joku vanha luonnos poikii myös uudenlaisen version.

Mistä ideat??

Ideita voi saada niin wc:ssä kuin ruuhkajunassakin. Joten niiden syntyprosessia en voi valottaa kovinkaan tarkasti. Lukeminen, matkustaminen, ajan seuraaminen ja yleissivistys voivat auttaa asiaa. Assosiaatiotekniikoita käyttäen voi tulla jotain uusia näkökulmia, jos on aivan lukossa. Selaan myös kuvakataloogeja ja käytössämme olevaa digitaalista kuvapankkia, koska niiden kautta voi tulla jotain hyviä ristiriitaisia yhdistelmiä, jotka saavat aivot liikkeelle.

Paljonko sinulla on taiteellista vapautta kansia tehdessäsi? WSOY on kuitenkin iso painotilo.

Projektista riipuen voi lähtökohdalla olla täysin avoin tai sitten kannen on synnyttävä esim. tekijän esittämästä kuva-aiheesta tai vaikka valokuvasta. Tässä suhteessa tietokirjat ja fiktio eroavat hyvin paljon toisistaan. Tietokirjoissa on ehkä selkeämpi viitekehys, jonka sisällä on helpompi pysyä. Yleensä ottaen vapaus voi projektin alussa olla suurikin. Loppua kohden voi sitten tulla jotain viilailuja. Yleensä ottaen taloudelliset realiteetit ja esim. kirjan mahdollinen kirjakerhomyynti vaikuttavat selkeämmin kannen asuun kuin esim. toimituksen näkemykset. Lähtökohdalla on tehdä tietyn rajatun alueen sisällä uskottava kansi kirjaan. Todella hyvää kantta ei oikein voi tehdä väkisin, koska se vaatii onnea niin monessa asiassa. Tietyn

perustason saavuttaminen on kuitenkin jo kustantamonkin uskottavuuden kannalta tietysti suotavaa.

Remeksen kansissa on nähtävissä tiettyä jatkuvuutta, jotka liitetään elimellisesti Remesmäiseen tyyliin. Pidätkö tarkoituksella tiettyä linjaa, jotta Remeksen ystävät löytävät helposti tutun näköisen kannen luo?

Kyseisessä genressä ja miksei muutenkin suosittujen kirjailijoiden kohdalla on yleensä kysymys sarja-asusta, jossa tietyt elementit toistuvat samankaltaisina kirjasta toiseen. Toiseen Remekseen luotu logotyyppi ja kolmannen kirjan koko ovat enemmän tai vähemmän muodostaneet näkyvimmän sarja-asun. Tässä vaiheessa uskon jo Remeksen lukijoidenkin odottavan seuraavan kannen olevan samankaltainen toteutukseltaan, kuin edellinenkin. Se että niissä on niin paljon punaista ei ole täysin minun vikani ;)

Ovatko kannet kuitenkin enemmän sinun näköisiäsi vai Remeksen??

Vaikea sanoa, koska niissä on ideatasolla paljon Remekseltä tulleita elementtejä ja toisaalta toteutus on minun. Uusimmassa kirjassa oleva Venäjän kaksoiskotka ja kasvot on Remekseltä tullut ajatus ja minä keksin laittaa ne kasvot räjähtelevän kotkan keskelle siten kun ne siinä ovat. Eli, tietyt legopalikat on pakko olla, mutta järjestyksen ja värien yms. suhteen on vapaampaa. Itse en haluaisi tulla nähdyksi Remeksen kansien näköisenä ihmisenä, koska kyseinen kirjallisuuden laji ei ole aivan lempilukemistani, mutta tietyt elementit niissä miellyttävät minua ja niitä on toisinaan myös hauska tehdä juuri niiden naurettavan mahtipontisuuden vuoksi. Joka vuosi nauran itsekseni, että minkähän vaakunan tai symbolin tänä vuonna saa valjastaa kirjan myynnillisiin tarkoituksiin.

Näetkö kansien teon taiteena?

No, Gallen Kallela kuvitti ja suunnitelti Kalevalan tähän puulaakiin ja kai sitä pitäisi taiteena nihkeämpikin kulttuuripuristi, mutta suuri osa on tietysti vain käyttötaidetta ja informaation antamista lukijalle. Kirjan ulkoasussa on paljon muitakin (ja usein myös tärkeämpiä) arvoja, kuin taiteellisuus. Luovana työnä se voi tietysti myös tuottaa taidetta siinä missä esim. maalaustaidekin. Itse pitäisin tätä työtä enemmän käsityöläisälänsä, koska tieto ja taito ovat välttämättömiä. Taidetta voi tehdä pelkällä näkemykselläkin.

Mihin tekemästäsi kanteen olet kaikkein tyytyväisiin?

Tuohon on mahdoton vastata ;) Piidän joitakin suuremmassa arvossa, koska ne ovat onnistuneita. En myöskään ajattele kirjaa kantana vaan kokonaisuutena. Daniel Katzin Laituri matkalla mereen on läheinen kokonaisuus ja sen arvoa lisää se, että teksti on myös hyvää. Helena Sederholmin Tämäkö taidetta? nykytaiteen ilmiöistä on myös monella tapaa mieleenpainunut projekti, eikä vähiten siksi että sen kustantaminen on mielestäni jonkinlainen kulttuuriteko. Enempää en nyt heittäydy mainostamaan, mutta näitä soisin myytävän toki enemmänkin.

Taiteellisia idoleita, innoittajia??

Omimmalla alallani (typografia) arvostan vanhoja Venetsialaisia kirjainpainajia, sekä kaikkia hulluja munkkeja (sekä Arabialaisia virkaveljiä), jotka säilöivät typerille länsimaille heidän sivistyksensä luostareissaan käsin kirjoittaen ja kuvittaen, muun maailman riehuessa ympäriinsä miekat kourassa. Giambattista Bodoni (1700-1800 luvuilla elänyt Italialainen) on kirjainpainajien kuningas. Eli klassikot kunniaan. Moderneista

MTV-sukupolven guruista voisi mainita David Carsonin. Vaughan Oliverin levynkannet ovat hatunnoston arvoisia. Perinteisestä kuvataiteesta suuren vaikutuksen ovat tehneet mm. Edvard Munch, Botticelli, Aubrey Beardsley. Innoittajia imeytyy joka kulmalta ja niitä on mahdoton nimeätä.

Millainen on huono kansi?

Huono kansi vääristelee kirjan sisältöä, on tökerösti/halvasti tehty ilman pienintäkään tietoa itse sisällöstä.

Oletusarvona on, että kannen tekijä on lukenut syvällisesti kirjan, mutta onko oikeasti näin?

Syvällisesti? Esseitä en niistä pystyisi ehkä tekemään, mutta luen ne kuten lukisin minkä tahansa kirjan muuttenkin. Tietokirjoja en usein ehdi lukea ennen niiden valmistumista, mutta niissä yleensä on paremmin kärryillä heti alussa. Monia tekstejä tulee luettua taittaessa kirjaa. Vuosittaiten nimikkeiden määrä on niin valtava, ettei kaikkia voida lukea, mutta toimittajan kanssa keskustelu ja pieni synopsis tai sisällysluettelo auttaa asiaa. Lukeminen ei aina ole välttämätön hyvän kannen tekoon, mut-

ta romaaneissa pitäisin sitä suotavana, ettei kirjailija pääse esittämään täsmäkysymyksiä ;)

Kuinka paljon kansi sinun mielestäsi vaikuttaa ostopäätökseen?

Tietyissä kirjoissa (esim rakkaus- tai sotakirjoissa) se voi olla se olennaisin osa. Tietynlaiset ihmiset taas haavevat massakulttuurille vaihtoehtoja, eikä niitä kannata tarjota Pirkka-kätreessä.

Saavatko kannentekijät tarpeeksi arvostusta?

Jos haluaisin suurempaan valokeilaan, tekisin luultavasti jotain muuta. Jos lukija tietäisi minkälaisen työn takana on hyvän kannen onnistumisen ja läpi meneminen, voisi hän arvostaakin sitä enemmän. Minusta tällä alalla "työ tekijäänsä kiittää" on aivan osuva lause. Ei minua liikuta se mitä muut ajattelevat, jos olen itse mielestäni onnistunut. Toki palautetta on hauska saada ja yllättävän usein jotain kautta sellaista tippuukin. Jos kirjan visuaalinen suunnittelu mainitaan kirjasta tehtävässä lehtiartikkelissa, voi sen ottaa kiitollisena vastaan, koska sen verran harvinaista se on. Itselle näin on käynyt pari kertaa

ja kyllä siinä voi hiukan itseään tauttaa selkään, että toimittaja on vaivautunut noteeraamaan näkyvämmän työni ihmiskunnan hyväksi (hehe ;).

Jos saisit tehdä nyt Danten Juomalaiseen näytelmään kannen, niin millaisen tekisit siitä?

Näin Ravennassa Museo Dantesossa hänen kirjojensa painoksia aina vanhimmasta säilyneestä käsikirjoituksesta lähtien ja olen sitä mieltä, ettei minulla todellakaan olisi mitään sitä vastaan jos joku noista painettaisiin uudestaan näköispainoksena. Kyseinen teos on kiinnostavampi kokonaissuunnittelun näkökulmasta. Kansi on oikeastaan sivuseikka. Jos sen sais tehtäväksi (mikä olisi tosi kivaa) lähtisin ammentamaan noista vanhoista lähteistä. Eli mitään modernia versiota en haluaisi tehdä. Klassinen Venetsialaisantikva olisi kuvassa mukana ja haluaisin tehdä sen isoon formaattiin. Vaikea sellittää tuon tarkemmin vähintään viikon työtä.

Opiskelijoiden omistama.

Juvenes®

Merkki hyvällä asialla.

www.juvenes.fi

TTKY

Sinun kanssasi

[traileriversio]

Sinun kanssasi

voisi maata vaahteran alla lokakuussa
antaa lehtien pudota tuulitakeille, jättää yksinäisen marraskuun
puhua maailman rakenteen ja karusellin yhtäläisyyksistä

Sinun kanssasi

voisi polttaa paljon tuikkukynttilöitä
pitää sylissä sunnuntai-iltana ennen kuin oikea maailma taas tavoittaa,
kuunnella pekkasauria ja olla kiitollinen järjen edes jonkinasteisesta tallellaolosta

Sinun kanssasi

voisi harrastaa suuseksiä kolme viikkoa, kun katsoisin alas pitäisin ilmeestäsi
yhtä paljon kuin sinä minun päinvastoin

Sinun kanssasi

katsottaisiin Kaurismäen Zombie ja kummitusjuna, miten käy elokuvan lopussa
basisteille kuten runoilijoille, tällä menolla, kävisimme ostamassa Alkosta
Persikkakoktailsiirappia, 550 grammaa sokeria litrassa, olisimme hemmetin täpinässä,
tekisimme jotain hupsua vainajien keskuudessa

Sinun kanssasi

juoksisi pölyävällä soratiellä heinäkuun auringossa kunnes
ihon tuoksu olisi ilma suopursujen lomassa
nuolisi sinusta kaiken, painaisi rakkasammalta vasten
purisi kaulaan vereen asti ja omaani
niin kauan että ulvoisimme auringon pilkkuihin
yhteisen nahkamme kuviot

Sinun kanssasi

en mä tiää, istuttaisii sohvalla ku tulee vaik salkkarit
syötäis lämpimii voileipii, halattais ja pussailtais vähä

Sinun kanssasi

voisi mennä ongelle
samalle rantakalliolle josta pienenä lähdin isän kanssa traktorin sisärenkaasta tehdyllä
lautalla katiskoita katsomaan; voisimme olla käyttämättä matoja, ellet pidä niiden
pujottelemisesta koukkuun tai kalan niskan katkaisusta kiduksista sormin pidellen;
istuisit jalkojen välissä, voisin välillä nuolaista niskaasi, hiipua kohti vaakatasoa
maailma laskeutuisi seesteisen auringon myötä syvään veteen, kaislikkoon joka suhisee

Sinun kanssasi

voisi miettiä miksi helvetissä, taivaassa vaikenimme päiviltä
tuntuvat vuodet ja vuosilta tuntuvat päivät
jätimme pysäyttämättä toisemme liikennevaloissa, juttelematta lausein
loputtomilla luennoilla katseiden sijaan, heräämättä koskaa, tiedostamatta
miksi sanoimme hyvää päivää ja näkemiin kun olisimme voineet sanoa

hyvää yötä ja myöhemmin huomenta, maailma
 olisi ollut parempi paikka
 miksi jätimme soittamatta, kurkottamatta
 kysymättä nimiä, puhelinnumeroita
 ilmeiden sisältöjen perusteluja luonteissa
 miksi häpesimme viattomuuttamme, yhdessä ja
 erikseen, miten ja miksi kaikki tekevät niin
 ja miten tämän vastakohta voisi olla enemmän kuin
 arkun tai vaateen valkea samassa rakennuksessa, lasten
 ja miksi
 avaruuslentäjät tulevat elävinä takaisin

Sinun kanssasi
 voisi olla hyviä ystäviä
 meillä olisi paljon yhteistä
 pitäisimme molemmat enemmän tytöistä

Sinun kanssasi
 voisi istua pitkien juomien kanssa terassilla jossain
 lämpimämmässä paikassa kuin tämä
 puhua paskaa
 olla jonkin aikaa
 kuin normaalit ihmiset

Sinun kanssasi
 voisi olla jonkin aikaa, nähdä viikonloppuisin
 kuin jonkun sellaisen jonka kanssa voisi olla jonkin aikaa
 että olisi jonkin aikaa jonkun kanssa, tehdä se virhe, vaikka kolme ja puoli vuotta
 sitten erota toispuoleisesti, minulle onnettomasti että saan Syyn kokea kaiken suruni
 ja niinhän me teimmekin

Mutta sinä
 ilman sinua kaikki teot
 vaikka kaikki naiset tekisivät minusta kuvan tai ihmisen
 on väärin
 Mutta sinun
 sinun sanasi ja sisältösi ovat paikkoja aution talon liepeillä
 lintuja, silmät tuulia, tulia, unia putoamisesta, hukkumisesta
 sinun vuoksesi syntyisi vielä muutaman kerran ennen kuin
 ei miettisi lasten tekemistä vaan tekisi
 jättäisi miettimättä mitä haluaa ainoastaan haluten
 kun sinua ei ole on talvi, tulitikkupuntti pimeällä sivukadulla
 halu olla ilman hopealankoja
 yhtä kuolleina pyörteinä liikkumaan nousseiden lehtien kanssa
 Ja sinä
 olet kuin peiliin katsoisi, äitini näköinen kuin pitääkin
 nainen joka en ole
 sisar joksi en syntynyt

sinä olisit riittävästi; mutta sinä et halua.

vasta Sinusta minä ymmärrän

Kalervo Palsan paletissa piili hulluus ja harmonia

K i a s m a n neljäs ja viides kerros tarjoavat syväluotaavan katsauksen kittiläläistäiteilija Kalervo Palsan (1947-87) laajaan tuotantoon yli 2000 teoksen voimin. Niin ikään esille asetetut luonnosmateriaalit valottavat teosten syntyhistoriaa ja paljastavat kenties jotakin taiteilijan mielenliikkeistä. Palsa julisti olevansa taidemaalarina Euroopan synkin; kyseiset sanat on ikuistettu myös 1972 maalatun omakuvan yläreunaan. Synkkyys ei adjektiivina kuitenkaan riitä luonnehtimaan Palsan tuotantoa, joka on paljon moniulotteisempaa kuin yleisesti ajatellaan. Värejä, sävyjä ja vivahteita on nähtävissä niin kirjaimellisesti kuin kuvaanollisestikin.

Teosten huumori on toki luonteeltaan mustaa. Aikalais- ja vielä nykykriitikoiltakin tämä koominen puoli on usein jäänyt huomaamatta. Maailman menon kieroutuneisuuden sekä seksuaalisuuden kuvaus on Palsalla kaunisteleमतonta ja suoraa. Moinen anteeksipyytelemätön rehellisyys leimataan helposti sairaaksi ja perverssiksi tai sensaatiohakuiseksi, tuomiten täten taiteilijan koko tuotanto.

Arktista hysteriaa ja muita tunnelmia

Näyttelyssä on esillä ihan oikeasti kauriitakin maalauksia. Voimakkailla sinisen sävyillään niistä mieleeni jäi etenkin sarja, jossa sataa lunta talon sisällä samalla kun ikkunasta avautuu vihreän kesäinen maisema. Mm. "Paluu" (1976) sekä "Odotus" (1981) kuuluvat kyseiseen sarjaan. Edellisessä reppuselkäinen mies hiihtää hengitys huuruten huoneiden läpi; tauluissa ja oviaukkoissa on jääpuikkoja. Sininen värimaailma, joka muistuttaa revontulista ja hämärtyvistä talvi-illoista, luo Palsan töissä teoksesta riippuen harmoniaa tai jännitystä; se voi kuvastaa myös painajaisia, joissa hahmot ja tapahtumat saavat vääristyneitä ja pelottaviaakin piirteitä.

Tummasävyisiä ja vähäeleisiä ovat myös Palsan maisemamaalaukset, jotka kuvaavat Lapin luontoa. Niissä val-

litsevat maanläheiset ja murretut sävyt. Ikuistetuiksi ovat päässeet myös mm. Kittilän kirkonkylän baarin tunnelma ("Kirkonkylän baarissa" 1970) sekä muut arkiset aiheumat. Tavanomaisuuden niistä karkoittaa useissa teoksissa vallitseva vinksahtanut tunnelma, joka on monesti kuin suoraan kuumehoureista painajaisesta. Pääkallopäiset tai alastomat hahmot ja räikeys - limen-vihreä, kirkuva oranssi, riitelevät vastavärit - saavat aikaan maalausten dynamiikan ja levottomuuden, kuten teoksessa "Arktinen hekuma" (1973-78).

Fallokset ja rektaaliorfukset

Tosiaan; jotain on unohtunut. Ne luke mattomat sukupuolielimet, peräaukot, hirttosilmukat ja ruumiineritteet, joihin Palsa-uitisointi ja -kauhistelu perinteisesti on keskittynyt. Koska nämä penikseensä hirttäytyvät ja peräaukoistaan synnyttävät hahmot lienevät Palsan näyttelyssä käymättömälle henkilöllekin valmiiksi tuttuja, voinkin kuitata tämän Palsan taiteen elementin vain lyhyesti. Seksuaalisuuden ja fantasioiden kuvaamisen suhteen Palsa oli rohkea, mikä ei oikeuta leimaamaan häntä mielenvikaiseksi. Luultavasti Vincent van Gogh'kin masturboi toisinaan - hän ei vain dokumentoinut sitä maalauksiinsa. Mikäli hän olisi tehnyt niin, eivät julistekopiot van Goghin teoksista koristaisi niin monen kodin seinää.

Tunnustan kyllä nieleskelleeni hetkittäin raadollisimpien Palsan teosten edessä, enkä suinkaan kokenut pelkkää mielihyvää näyttelyä läpi kulkiessani. Taiteen tarkoitus tosin ei olekaan olla vain söpöä ja kivaa, kuten eräskin näyttelyssä kanssani samaan aikaan ollut nainen äänekkäine "tämä ei ole mitään taidetta, tämä on sairasta!" -puhinoineen luuli, vaan herättää katsojassa tunteita.

"En voi olettaa, että moukka ymmärtäisi minua", totesi Palsa aikoinaan. Nykymaailman irvokkuus ei ole Palsan eikä kenenkään muunkaan sitä taiteessaan kuvaavan syy, vaan julma tosiasia. Palsan maalauksiakin rumempaa todel-

lisuutta kun voi nähdä joka ilta tv-uutisissa.

Syntymä, kuolema ja toinen tuleminen

Mistä Palsa sitten kokosi väripalettinsa? Hänellä oli taidehistoriallista tuntemusta; suosikkitaiteilijoihin lukeutuivat mm. Bosch, Bruegel, van Gogh sekä Simberg, joilta Palsa osin omaksui aiheistonsa. Niin ikään kirjalliset esikuvat kuten Strindberg ja Sandemose sävyttivät taiteilijan luovuutta. Palsaa ei voi lokeroida yksittäiseen tyyliisuuntaan kuuluvaksi, vaikka häntä toistuvasti onkin luonnehdittu surrealistiksi. Itse hän käytti tyylistään nimitystä "fantastinen realismi" ja totesi myös, että maalaus pitää tehdä sillä tyyllillä, jolla se tulee.

Palsan tyyli ja ilmaisutapa olivat mieliala- ja aihesidonnaisia. Etenkin omakuvien kautta välittyvä lakoninen itsetutkiskelu sekä elämän perusasiat: kuolema, syntymä ja rakkaus, olivat tuotannon keskeisiä teemoja. Kun taiteilija koki itsensä ulkopuoliseksi ja ymmärsi tuskallisesti maailman mieltötömyyden, toistavat hänen maalauksensaakin samaa eksistentiaalistista kärsimystä ja eskapismia.

Tärkeä vaikutin Palsan tuotannolle ja koko elämälle oli synkeä kasvuympäristö lestadiolaisuuden ja arktisen raskasmielisyyden hallitsemassa Kittilässä, köyhässä kodissa jossa meno oli hyvinkin syntistä - jatkuvaa ryyppäämistä ja rellestämistä. Lapsuuden olot paitsi osaltaan kasvattivat Palsasta taiteilijan, myös jättivät jälkensä hänen väri- ja aiheamaailmaansa.

Kalervo Palsan elämäntyön esittely Nykyaiteen museossa on tehnyt sen, minkä taiteilija uskoikin joskus tapahtuvan: paheksutusta on tullut hyväksytyä. "Minun toinen tuleminen, nuoruuteni mentyä, on tapahtuva ja minäkin maalaan vielä museotöitä", kirjoitti Palsa päiväkirjaansa 12.1.1967. Unen värit kankaille vanginnut ja taiteen elämäntehtäväkseen kokenut Palsa loihti mustasta sateenkaaren värit.

Kalervo Palsan näyttely Toinen tuleminen Kiasmas-
sa 5.1.2003 asti. Maalausten lisäksi näyttelyssä on
esillä muun muassa luonnosmateriaalia, päiväkirja-
muistiinpanoja, sarjakuvia sekä videoleikkeitä. Ki-
asma on avoinna ti 9-17, ke-su 10-20.30, ma suljet-
tu. Pääsymaksu 5,50/4 •, alle 18-vuotiaat ilmaiseksi.
Perjantaisin klo 17-20.30 vapaa pääsy.

Lyyrikkoa vituttaa värillisesti

Me olemme vain pimeitä, pukeudumme mustaan. Me olemme vain valoisia, pukeudumme valkoiseen. Tämä on kokonaisuuden tasapainon kannalta tylsää, harmaata. Harmaus vituttaa!

Me olemme aatteellisia, pukeudumme isoäidin matonkudelaatikkoon. Me olemme juppeja, pukeudumme Kenin ja Barbien pikkiriikkiisiin paperinukkeasusteisiin. Ehdottomuus joisain asioissa joidenkin vastakkaisten ryhmien kesken ja sisällä on kokonaisvaltaisen tasapainon kannalta harmaata. Harmaus vituttaa!

Me olemme tutustuneet aromaterapiaan, homeopatiaan, parantaviin kristalleihin, astangajoogaan ja sen lisäksi värioppeihin, joiden mukaan pukeudumme kuin sateenkaaret, tai, eri tunneaikojen mukaan sinisestä punaiseen tilanteessa kuin tilanteessa. Me olemme tutustuneet kliiniseen lääketieteeseen, käytännöllisen järjen filosofiseen teoriaan, puolijohdinten käyttäytymiseen tietyntiheyksillä väyläveyksillä ja pukeudumme pukuihin, toppapaitoihin, tuulitakkeihin ja joka kerta tarkoituksenmukaisiin asusteisiin. Me olemme paleteissa sekoitettuina kokonaisuuden tasapainon kannalta harmaata. Harmaus vituttaa!

Me kumarramme nöyryyttä, etsimällä etsimme, sitä tietämättä, ryömimme jatkuvasti kyynelsilmin tilanteisiin joissa saamme maistaa ruoskaa ja kärsimystä, ellei parisuhteen niin jonkin muun yhteiskunnallisen syrjinnän muodossa, myöntämään kaiken. Me kumarramme ylpeyttä, etsimällä etsimme, sitä tietämättä, tal-

laamme nenä taivasta kohti tilanteisiin joissa pääsemme yleensä objektiivisesti vertaillen tar-koilla vaistoillamme aistittuina aina huonompi-kykyisten tai sydämensä meille kädessään ojentavien keskelle jotta pääsemme näyttämään oman ylivertaisuutemme toisiin nähden, kieltämään kaiken. Kokonaisuuden tasapainon kannalta peruutamme yhtä näyttävän elkein samaan harmaaseen häkkiin, suljemme oven, heitämme avaimen pois ja teeskentelemme hämmennystä, katselemme samoja harmaita meidät sisäpuolelleen turvallisesti sulkevia, kaikelta ulkoapäin tulevalta suojelevia seiniä. Harmaus vituttaa!

Me auomme päätämme tai olemme aukomatta, sisältämättä molempia vaihtoehtoja yhden elämän aikana. Silkköjä väriräjähdyksiä saavuttamatta koskaan mustan ja valkean selkeyttä. Pelkkiä mustavalkoisia läppäsilmäisiä kilpahivosia, ehkä vain mustia tai valkoisia eläimiä, valinneina oman tiemme, valinneina värimme, valinneina selkeästi niin valinnattomuuden, valinnan, tunneällyn, tunteellisuuden tai järjen. Me kiellämme itseiltämme ne miljoonat eri värit joita jopa mekaanisille sähkökoneillemme suomme. Kiellämme itseltämme mahdollisuuden koko maailmakaikkeuden laajuiseen fotonililatulitukseen, olla itsessään se ja samaan aikaan erillään siitä.

Me olemme harmaata. Ja niin saamme mahdollisuuden vituttaa itse itseämme.

Vituttaako teitä?

Tarinat tajuunnon tuolta puolelta

Euroopan turuilla ja rapakon tuollakin puolen mainetta niittänyt taiteilija, tieteilijä, filosofi Osmo Rauhalalla on tuonut esille Tampereen taidemuseoon läpileikkauksen kymmenvuotiselta uraltaan. Ulkomainen tunnustus ei kuitenkaan tee Rauhalasta kiinnostavaa, vaan hänen tapansa luoda tarkkojen ja kauniiden väripintojen välille älyllistä jännitettä. Vuosikymmenen jäljet -näyttelyssä analyttisten ja intuitiivisten kohtaamiset kertovat tarinoita tietoisuuden rajamailta.

Kalliomaalausten kaikua

Rauhala harmonisissa töissään on nähtävissä kalliomaalauksista omaksuttuja piirteitä; värit ovat maanläheisiä ja mausteisia ja kuvauskohteina seikkailevat pelkistetyt villieläimet. Usein vaalean beigeä ja rosoisen oloisesta taustapinnasta nousevat tehokkaasti esiin mustalla tai tummanruskean ja punaisen eri sävyillä tehdyt hahmot.

Peura on Rauhalalle keskeinen eläin. Se on ollut sekä keskeinen kalliomaalausten aihe että tärkeä rituaalihahmo, jonka uskottiin kykenevän liikkumaan maailmojen välillä välittäen tärkeää tietoa elämästä. Siluettimaisesta kuvaustavastaan huolimatta Rauhalan sudet, kurjet ja peurat ovat luonnollisen ja elävän oloisia. Eläimistön lisäksi myös töiden nimet ja aihevalinnat vetävät katsojan ajatukset kalevalaisen ja lappalaisen mytologian taikapiiriin: noitakokeet, tuonelan kasvi, sudet hetki.

Mustaa kuvapintaa halkovat oranssit salamet, alla kalliomaalaustyyliä mukaileva sammakko – Happosade. Rauhalan värit kehittyvät kymmenen vuoden ajanjaksolla lempeästä maaläheisyydestä kirkkaampiin (tehoste)väreihin. Pintatasoltaan Rauhalan teokset ovatkin helppoja ja miellyttävää katsottavaa; selkeästi rajatut väripinnat ja tunnistettavat hahmot kutittelevat kuitenkin alitajuntaa ja ilmaisevat kuin huomaamatta pohtimaan mitä kauniin väripinnan alle kätkeytyykään.

Muuttuvien rajojen tila

Taiteilija ja analyttinen tieteilijä. Mahdoton yhdistelmä? Paradoxisiin rakastuneen Osmo Rauhalan töitä on vaikea kategorisoida mihinkään ryhmään, koska hän itse keskittyy rajojen liikuttamiseen. Itse hän kuvaa töitään muuttuvien rajojen tila -konseptilla. Rauhalalla onkin onnistunut ratkaisemaan töillään ikaikaisen 'syödä kakkua ja säästää' -ongelman. Hän kritisoi modernia, muttei ole postmodernikaan. Hän haluaa säilyttää rajat ja rakenteet, mutta silti yhdistää niihin myös liikkuvuutta ja notkeutta. Omin sanojensa mukaan "Muuttuvien rajojen tila hyväksyy, että sen havaintokyvyn ulkopuolella on asioita, joita se ei voi hahmottaa eikä ymmärtää. Silti nuo asiat voivat aset-

taa omalle olemassaolollemme rajat ja reunaehdot."

Tämä filosofis-tieteellinen paradoksi heijastuu myös katsojalle; pintatasoltaan Rauhalan työt vaikuttavat helposti lähestyttäviltä, mutta ideatasolla piileekin villiä ajatusleikkiä ja yhteiskuntakritiikkiä. Konseptin nimateoksessa taiteilija houkuttelee pienin elkein pohtimaan tilan käsitettä, sen rajoja; kuluva lautaseinä, peuran reviiiri, tähtitaivas rinta rinnan. Taivas ja avaruus tilana näyttää muutenkin kiinnostaneen Rauhalaa vuosikymmenen verran, sillä tähtitaivas kuvapinnana esiintyy usean teoksen osana.

Hallittu paradoksaalisuus, vastakkainasettelu ja dualismi ovatkin keskeisiä teemoja Rauhalan töissä. Näin hän nostaa esille kaiken näennäisen erilaisuuden, rajojen keinotekoisien rakenteen. Rauhalan taide ottaakin kantaa muistuttamalla, kääntämällä katsojan huomion taiteen, tieteen, ajan ja tilan luonteeseen.

Rauhalan analyttisistä ajatusleikeistä ei kuitenkaan ole aina helppo saada kiinni; jotkut teokset jäävät tavoittamattomiksi arvoituksiksi, jos ei tunne teoriataustaa. Työt eivät kuitenkaan perusluonteeltaan ole ärsyttäviä aivopähkinöitä vaan kenen tahansa ajattelevan ihmisen saavutettavissa. *Alzheimer* -teos on hyvä esimerkki helposti lähestyttävästä tyylistä; tummalla kuvapinnalla risteilevät vaaleat säikeet joiden lomasta pilkottaa kaukana pieni sininen piste – muisti. Oivaltamisesta ja ihmettelystä saa kummasti iloa.

Vuosisadan jäljet

Mielenkiintoinen kokonaisuus Rauhalan näyttelyssä on Aamulehdelle tehty *Vuosisadan jäljet* -niminen 14 monotypian sarja. Siinä Rauhalalla kuvaa Suomen vaihteita 1880-luvun nuoresta joutsenesta 2000-luvun terroristivarikseen. Valokuvista ja värineliöistä kootut teokset ovat vaikuttavia; pienin elkein on saatu kristalloitua ajan henki.

Kuvien aiheet ovat helposti johdettavissa historiallisiin tapahtumiin ja nappaavat helposti katsojan mukaansa. 1910-lukua kuvaa kaadettu Bobrikov-karhu, maailmansodan alussa liittää kotka, lopussa ammuttu peura roikkuu jalastaan piikkilanka-aidassa. Nykytodellisuutta ravistelevat eniten 1990-luvun *Leipäjono*, jossa talitiainen syö miehen kourasta tai 2000-luvun *Terroristi* – molotovcocktailia siemaileva varis.

Rauhalan töissä ovat muutenkin läsnä 'vuosisadan jäljet'; hänen taide- ja tiedefilosofisten pohdintojensa taustalla on pitkä ajattelun ja taiteen historia. Rauhalalla kehääkin yhteen ja muovaa uudestaan ihmismieltä arskarruttaneista arvoituksista, suurista kertomuksista, uutta analyttistä mystiikkaansa. Monimutkaisten ja salaperäisten ajatusrakennelmienkin keskellä Rauhalan ajattelu on selkeää ja kirkasta. Rauhalalla on nimensä veroista.

Legendan idoli- paperinukke

Yrjö Varpio

Vakiovarusteena Yrjöllä on aina tyylikäs tumma puku, mutta hulluttelua varten Legenda tarjoaa nyt "Yrjö Goes Casual" -vaihtoehdon: villapaita & farkut! Lisänä myös tohtorinhattu ja kaksi partavaihtoehtoa!

Ulkomaan runonvaihtaja:

Värisikermä

Runoja Prahan kaduilta, syksy 2002

1. VALKOINEN

Kirjoita
kevyt
runo

Puhalla
höyhen
ilmaan

Ja kivet
taskustasi,
pudota
ne
pois

Yhtäikaa
ovat maassa,
höyhen ja
kivi

Ja jälleen
olet siinä
mistä aloitit

Kirjoita
kevyt
runo

puhalla ilmaan
ja hengitä
sisään päin

maailma kulkee lävitsesi

Jos olet siitä
vapaa,
sinua ei ole

2. VIHREÄ

Lautat irtoavat Vltavan rannasta, olen raskaana tulevasta ja menneestä
enkä hellitä katsetta lautoista, laineista, sillasta jonka kiviset kaaret
kasvavat sumusta.

Maailma pienenee nopeasti kun seuraa uniaan taaksepäin,
ei ole milloinkaan vain Kyllä ja Ei, on kahdeksan silmää riikinkukon
pyrstössä, jokaisen valinnan yllä mahdollisuuksien laskevat luomet,
vedenjakajat.

3. PUNAINEN

Hänen silmänsä metsittyvät vieressäni kun hän toistaa:
sinä et näe minua, et sellaisena kuin olen,
hän katsoo peiliin miestä joka syleilee hänen jalkojaan.

Odotan kauan, että he lähtisivät yhdessä, he eivät lähde,
mies on tumpannut tupakan huuleensa ja nainen sanoo:
sinä, ikuinen sinän hahmo huulillani.

Lähden kapakasta, @ele³/₄nalla syttyy kuu ja värjää lasilamput,
ihmiset kadulla asettuvat toinen toisiensa sormien lävitse
ja minä etsin kuvaani ikkunoista, en näe itseäni,
en sellaisena kuin olet.

4. SININEN

Hän nojaa kasvojaan selkääni,
takanamme Dvorak värjää Kaarlen sillan ja meidät osaksi konserttoa,
hän puhuu tosia sanoja lapaluitani vasten, ei totta, minä odotan askelia,
lunta, jotta herättyäni voisin nähdä: Tästä hän on kulkenut!

Yhdestäkin asiasta, jonka hän kertoisi itsestään, suutelisin saman tien.

Mutta hänellä on kiire puhua, kunnes hän ei ole enää sama,
kunnes me emme enää ole

silta, musiikki, uni

5. MUSTA

Minä olen kasvanut kiinni paikalle, jossa Jan Palach kuoli vapauden puolesta.
Raatihuoneen kello näyttää tuntien pituuden sen mukaan, onko kesä vai talvi,
ja talvi jatkuu yhä, tämä tunti on levittänyt niin laajalti että tilaan ei
riitä aika astua pois, painavana riippuvat käsivarsillamme rehevät, jäiset
lehdet.

6. HOPEA

Meille on luvattu maa, ja niin tiukasti pidämme siitä kiinni
ettei lupaus koskaan täyty.

Kiinni puristuneen käden läpi hiekka ei valu,
olemme Prahan linnan vartijapatsaat miekat toistemme kurkulla,
vartioimassa sitä mikä ei ole meidän.

“Ikka Tartu tagasi!”

Matka alkaa neljän maissa aamuyöllä, iltapäivällä herään Tartossa. Universaalisti ankean näköinen bussiasema näyttää halkeilleen asfaltin takaa hapanta naamaa isolle rinkellesi, repulle ja matkalaukulle. Jaa, että puolen vuoden tavarat. Seuraavaksi katseeni törmää 13-kerroksiseen lasiseinäiseen palatsiin, joka pullistelee omahyväistä länsimaisuutta. “Emajõe Ärikeskus” (=liikekeskus), se esittelee isoin kirjaimin. “Plasku” (=taskumatti), supisee paikallinen pilkallisen osuvasti, sillä juuri siltä litteä ja korkea rakennus oikeastiaan näyttää. Itä ja länsi, menneisyys Neuvostoliitossa ja tulevaisuus Euroopassa vääntävät Tartossa kättä, niin arkkitehtuurissa kuin arkielämässäkin. Mutta ennen kaikkea Tartto on yliopistokaupunki. Sen kaduilla ovat kulkeneet tärkeät miehet ja naiset, kielen ja kulttuurin luojat ja tutkijat, ja siellä he kulkevat edelleen: taiteilijat ja tieteilijät.

Ja opiskelijat. Kaupungin 100 000 asukkaasta kymmenisen prosenttia on kirjoilla yliopistossa. Helmikuisessa tuiskussa, alkukevään loskassa ja toukokuun lämmössä kaupungin keskusta on aina täynnä luennoille kiirehtiviä tai sieltä palaavia opiskelijoita. Heitä näkee kahviloissa tee- tai kahvikupin ääressä, leipomossa valitsemassa välipalakseksi “saiakest” (=sämpylä), kirjaston lukusaleissa pönttämässä, iltaisin oluttuopin kahvassa. Wilde, ZumZum, Illegaard, Zavood, Ristiisa, Nelja Koopa Pubi, Püssirohukelder, Krambambuli. Paikkoja riittää, on vain löydettävä omansa.

Asuntolahuoneen seinät ovat lohenpunertavat, verhot vaaleanpunaiset. ”Eurovangla” (=Eurovankila), lukee spraylla seinässä. “Me

tähelaev teab teed” (= tähtilaivamme tunteen) vakuuttaa teksti vastapäisen “ühikan” (ühikas=asuntola) oven yläpuolella. Kahden keittolevyn alla on jääkaappi, kylpyhuoneen lattialämmitys hyväilee aamuarkoja jalka-

Kanna minut metsään apinamies...

pohjia. Olosuhteet ovat luksusluokkaa verrattuna siihen, mitä virolainen opiskelija saattaa pahimmillaan joutua kestämään. Kerrostalojen porraskäytävät ovat kaatopaikkoja vailla vertaa eikä vuokrahuoneiden koko päättä huimaa.

Tästä huolimatta – tai ehkä juuri siksi – tarttolainen opiskelija tehtailee vähintään 20 “ainepunktia” (=opintoviikkoa) lukukaudessa. Valmistumisaikaa on neljä vuotta, valtiollista tukea ei ole. Stipendejä myönnetään kullakin laitoksella erityisen hyvin menestyneille opiskelijoille. “Spikker”, lunttilappu, on tentissä usein esiintyvä apuväline ja lunttaus pitkälle jalostettu taidelaji. Kirjoittaessani kansankulttuurin “kontrolltöötä” (=koe, eräänlainen välitentti) vieressäni eestin kielioopin tenttiä tekevä venäläinen tyttö kysyy muina miehinä ääneen, miten eestiksi taivutetaan sana “kuus” (=kuusi). Osaisin taivutuksen vaikka unisani, mutta olen tilanteesta niin hämmentynyt, että pystyn vastaamaan vain: “Ei oska öelda.” (=En osaa sanoa)

Tatrapuder (=tattaripuuro) ja mulgipuder (=perunasose, jossa on suurimoita) tulevat kevään mittaan tuttuakin tutummiksi. Lisäksi paistetaan lettuja unkarilaiseen, latvialaiseen, ranskalaiseen ja suomalaiseen tapaan. Opin puhumaan viroa ja võrua, sanomaan bulgariaksi “siili” ja “leppäkerttu” ja väittämään latviaksi, ettei laitakaupungilla ole kukkakioskeja. Samalla kielellä opin myöhemmin sanomaan: “Jo es esmu taa veerta” (=Koska olen sen arvoinen). Baarissa, asuntolassa ja koulussa keskustellaan kielistä ja kulttuureista.

Supilinnapäevad (Supilinn=kaupunginosa Tartossa) ja Tudengipäevad (=opiskelijapäivät) ovat kevään suurimpia tapahtumia. Ensin mainittu on pienimuotoinen festari, jossa esiintyy paikallisia bändejä. Folkmetal-lin ja Virossa 90-luvulla vaikuttaneen Jäääärin tahdissa hyppii alkukeväisen illan hämärissä menninkäisen näköisiä ihmisiä.

Opiskelijapäivät ovat kevään suurin tapaus, joka kestää viikon huipentuen vappuaattoon. Pukuviestissä kirmaavat kilpaa morsiamet, merirosvot ja mielisairaalapotilaat. Rallitapahtumia on kaksi: ensimmäisessä ajetaan mäkeä alas itsekyhättyillä toinen toistaan merkillisemmällä ajokeilla, toisessa seilataan

kumiveneellä Emajõella. Konsertteja, teatteriesityksiä ja bileitä riittää pitkän viikkoa. Vappuna on pääjuhla. Korporaatiot (=osakunnat), joita Tartossa on parisenkymmentä, marssivat juhllallisessa kulkueessa kaupungin halki, ilta pimenee, lauletaan, metelöidään, juodaan. Jos mahdollista, koko kaupunki tuntuu tulvivan vielä entistäkin enemmän opiskelijoita. Aamuyön tunteina muutama päivä vapun jälkeen suoritan paikallisen fuksikasteen: kävelen kivisen sillan kymmenen metrin korkeuteen kohoavan kaaren ylitse.

Kesäkuu, tenttikausi. Asuntolahuone iltapäiväauringon puolella on kahdesta pitkälle iltapäivään sen sortin sauna, ettei lukemisesta tule mitään. Yliopiston kirjaston lukusali on melkein toinen koti. Tenteistä selviää, vaikka vastauskieli onkin viro. Suullinen nykykirjallisuuden tentti menee hienosti alkukauhusta huolimatta. Iltapäivisin käydään uimassa Emajõessa, jonka vesi viiltää kylmänä, vaikka hellettä olisi kestänyt kuinka kauan. Tenttikauden loputtua kutsuu tie. Pärnun hiekkarannat, Muhun majakat, Taevaskojan luonnonpuisto, Piirissaaren pysähtynyt aika. Riikaan ehdin kahdesti, toisella kerralla liftaten. Muutaman sadan kilometrin matkaan uppoaa aikaa 15 tuntia. Viron ja Latvian rajalla saamme kyydin kahdelta puolalaiselta rekkamieheltä. Miehet puhuvat puolaa ja pari sanaa venäjää. Minä en puhu kumpaakaan, mutta perille päästään kuitenkin.

Viimeinen viikko on hankala. Yritän kaiken kokemani mukaani, kuljen leivottomana ympäri kaupunkia, hyvästelen paikkoja ja ihmisiä. Viimeisenä päivänä istun Raekojan platsilla (=Raatihuoneen aukio) ja katselen suihkulähdettä. Raekodan kello soittaa tasatunnilla Tarton marssia: “Kainim linn on Eestis Tartu / ja kui saatus sind on viind/ ära kaugele, koju viib su tee/ ikka Tartu tagasi.” Niin. Minäkin vielä palaan.

Fernando

Fernando sta tuntui, että taulut minä hetkenä tahansa putoaisivat seinältä kaikki yhtä aikaa. Seinä huomaisi, että ei pitänyt niiden painosta ja pudistaisi ne olkapäiltään. Ihmiset kirkuisivat itsensä paniikkiin ja temmeltäisivät ulos kuin dinosauruksiksi muuttunut kalaparvi. Fernando kerkäisi vain todistamaan, miten puunsäleinen ja värihiutaleinen pöly laskeutuisi murskaantuneiden kehysten ja revenneiden kankaiden ylle. Hän kuuli jo, miten rautalangat gallerian koukuissa kiristivät, ja häntä oksetti. Miksi ihmisen piti pitää näyttelyitä!

Fernando käpertyi pöntölle peukatot korvissaan ja muut sormet silmien päällä odottamaan suurta rymähdystä. Silmät hikosivat ja korvissa humisi ja hölskyi kuin olisi hengittänyt liikaa tärpättiä. Fernandon kädet hamuilivat lavuaarin reunalta jotain kiinteää rauhoittuakseen, ja ajatuksissaan hän oli miltei haukkaamaisillaan, kunnes tajusi pitelevänsä saippuapalaa. Hän painoi sen rintaansa vasten kuin rakastetun, vaikka olisi itse halunnut olla se jolle annetaan turvaa.

Fernando oli syöksynyt suoraan ulko-ovelta WC:hen vilkaisemattakaan tauluja seinillä. Hän oli ehtinyt kuulla vain katkelman erään huuliaan myöten kulttuuriharrastukseensa kuivuneen lepokotirouvan lausahduksesta “— ihailtavaa, että nuoriin lahjakkuuksiin kohdistetut odotukset—” Fernando pystyi kuvittelemaan rouvan seinälle korkeintaan hailakoita vesivärimaalauksia ja sipuliasetelmia, mutta silti tämän sanat olivat saaneet hänet entistäkin tuskastuneemmaksi ja epävarmemmaksi. Rouvan päässä ollut räikeä kukkahattu keikkui Fernandon mielessä ja kasvoji ainakin WC:n kokoiseksi. Äkkiä hän muisti, että siitä oli roikkunut hintalappu.

Nyt hän alkoi järjettömästi pelätä hikkaa. Että se tulisi kun hänen pitäisi hymyilevänä kävellä toivottamaan utelias kalaparviyleisö tervetulleeksi, löisi häntä täysin voimin pallean ja taittaisi kokoon kuin linkkuveitsen. Fernandon hikat olivat hirveitä, ne hyökkäsivät aina kun hänen olisi pitänyt olla taiteilija. Mutta hänhän vain maalasi. Mitä asiaankuuluvista, rohkaisuksi tarkoitettuisista selkääntaputuksista tulisi, jos hän löisi lattialla loukkua kaksinkerroin taittuneena kiinni- auki-kiinni-auki? No, se antaisi ainakin tekosyylynkata hänet, kantaa muka järjestyshäiriötä aiheuttavana tai sairauskohtauksen saaneena ulos, vaikka oikeasti kaikki inhoaisivat hänen töitään.

Fernandon odottamaa suurta romahdusta ei kuulunut, mutta sitäkin äänekkäämpänä näyttelytilasta kantautui perin porvarillinen sorina. Fernando ujutti itsensä ulos kopperosta (avaimenrei’ästä kaiketi, siltä hänestä tuntui) ja yritti puikkelehtia kiihkossaan poskensa ylipunanneiden mummojen ja höröhampaisten himmeälinsstisten suorajakaustyttöjen välistä kohti seiniltään sillipurkin tomaattiliemen väristä näyttelyhuonetta. Huomaamattaan hän raahasi vasemman kengän kannassaan vihertävää saippuapalaa. Ihmisten suut näyttivät suurilta kiduksilta, mutta omien hengityselintensä Fernando tunsu olevan kuin kiinni neulotut. Sillä hetkellä hän toivoi ettei olisi koskaan saanut pienenä äidiltään syntymäpäivälahjaksi kultakalaa.

Hämärän happikatonsa partaalla Fernando havaitsi, että hänen suuri suojelijansa, frakkipukuinen galleristi Maximilian, valashaiden aatelia, levitti hetulansa maireaan tervetuliaisfanfaariin. Tuskin kukaan näistä gallerian väri-ilmaa siivilöivistä ihailijoista aavisti, että juuri Maximilian oli heistä se, jonka ansiosta Fernandon työt nyt seinillä vinkuivat ja vikisivät. Hän se loihti Fernan-

don vahingossa kankaalle kaataneesta harmaaväripurkista *Kiehnävän aurinkokissan*. Silloin kun Fernando sai kankaalle vain kaksi ahdistunutta, värjöttelevää raitaa, Maximilianille se oli *La Verita Effettuale Della Cosa*. Kun Fernando lopulta kyllästyneenä maalasi vain ehjän, sinisen pinnan kuin rullaverhon päästäkseen sen taaksen piiloon Maximilianin maanista piiritystä, tämä innostui kahta kauheammin ja nimesi sen *Kategorisen avaruuden infernoksi*. Maximilian oli heistä todellinen Suti, Värkki ja Pensseli, eikä vaivaisinkaan Fernandon alushousujen saumaan tungettu maalaräkki jäänyt häneltä huomaamatta.

“Kuten näemme, taiteilija on erityisesti viime aikoina tavoittanut olevaisen sähköisen värinän”, Maximilian saarnasi samalla kun osoitti erään pienehkön taulun vihertävää siksakkia. “Tuon minä hutaisin tuskallisella kiireellä vain siksi, että olin räjähtämäisilläni virtsarakon pidättämisestä.” “Taiteilija myös ottaa töissään kantaa ihmisen vääristyneeseen luontosuhteeseen ja sitä kautta seuraaviin välttämättömiin ekologis-eettisiin kysymyksiin.” Fernando sulki silmänsä (se oli todiste siitä ettei hän ainakaan vielä ollut muuttunut särjeksi). Hän oli vain halunnut maalata vihreän täplän. Tuntea vihreän täplän. Olla pieni vihreä täplä. “Hänen primitiivis-kehollinen mullistava tekniikkansa saa meidät suorastaan läähättämään”. Fernando nykyään luisteli koko kädellään pitkin taulun pintaa, koska pelkäsi sormien putoavan, jos hän irrottaisi otteensa. Hän halusi vain tuntea maalin paksun viilentävän balsamin käsiä raastavaa kangasta vasten, sillä hänen ihottuneet sormenpänsä kutisivat mielettömästi. (Ja Maximilian, sen sijaan että olisi ostanut Fernandolle kortisonivoidetta, hyvillään takavarikoi Fernandon kaikki siveltimet.)

Yleisö huojuu sillipurkkimeressään ja sitä vauhtia kun evät nousivat kaatamaan pyörösuihin kiduksenpunaista viiniä, myös silmät alkoivat vaelttaa eri puolille päätä. Kukkahattunainen nyökyteli hintalappu viuhuen, ja Fernando huomasi, että räikeys sopi erinomaisesti rouvan kirjolohimaiseksi muuttuneeseen olemukseen. “Ja nyt hyvät ystävät” Maximilian hönkäisi hetularöyhysnä keskeltä, “itse taiteilija saakoon puheenvuoron”. Fernando muisteli kuumeisesti, minne oli mahtanut tunkea valmiiksi kirjoittamansa muistilapun, kunnes muisti että se oli tyhjä. Pulpahtelevat päät kääntyivät häntä kohti ja pitivät odottavaa, kalamaista ininää. Nurkassa kurlutti muutama antennipäinen taskurapu ja tärisevälonkeroinen mustekala valmiina syöksemään lehtiönsä joka ainoan sanan. Fernando tunsi, miten saippuapala litistyi millimetrin hänen kenkensä alla. Yleisön kalamutina kohosi entisestään ja Fernando tunsi lähestyvän hyökyaallon joka muuttaisi gallerian ilman lopullisesti vedeksi. Hädissään hän avasi suunsa viimeiseen ponnistukseen ja -

HIK!!

Ääntä seurasi järkähtämätön hiljaisuus, jolloin Fernando erotti selkensä takaa outoa, kuivaa rapiinaa. Hän kääntyi ympäri ja näki suurimman taulun eteen oudon lähelle kumartuneen naisen väri-sevän niskan. Rytmikkäästi kuin hiiri nainen järsi taulun reunaa. Samassa nainen käännähti ja hymyili Fernandolle ilkikurisen pilkallisesti. Hän oli jo nirhannut suuren kaistaleen sinistä raitaa ja rouskutteli sitä parhaillaan hampaissaan. Samassa hänen pieni terävä kielensä välkähti huulien raosta kuin kirsikka, jonka pinnalla siniset värikastepisarat kimmelsivät. Nainen kääntyi sivuttain takaisin taulun puoleen katsoen samalla kiinteästi Fernandoa, ja alkoi hitaasti ja nautiskellen nuolla taulua.”Mmm”, hänen äänihuulensa heläyttivät.

Fernando ei voinut kuin tuijottaa, kuinka naisen kieli uiskenteli taulun marjapuurossa ja hämmensi sitä hitaasti kiusoitellen. Fernando tunsi vastustamatonta halua päästä naisen luo, ja liukastellen, välittämättä jälkeensä jäävistä saippuavanoista hän imeytyi tätä kohti. Kalat ja hyökyaalto olivat jähmettyneet kuin näkymättömän akvaariolasin taakse, jossa ne aukoilivat avuttomina suutaan. Nainen oli iskenyt raajansa taulun pintaan kuin hämähäkki, ja hänen selkensä taipui kun hän nuoli sen kerrostumia yhä uudelleen. Fernando heittäytyi kompastuen naisen raajojen sekaan

ja iski lämpimän kielensä taulun kultaisen leikkauksen syvänpunaiseen pyörteeseen kuin kauan himoitsemaansa kukintoon. Hän huomasi, että naisen uutterasti työskentelevä kieli oli saanut pintoja jo liikahtamaan, ja pian punainen ja oranssi alkoivat lepattaa yhä kiihkeämmin Fernandon ja naisen ympärillä.

He kiertelivät raivokkaasti kielillään toistensa ympärillä monimutkaisia silmukkaratoja saadakseen aikaan tarvittavan kiihtyvyyden maalien värähtelyssä. Kuumentunut väri alkoi jo polttaa kieltä, mutta he jatkoivat silti. Sillä nyt he kumpikin tiesivät ainoan mahdollisen päämääränsä. Taulu heidän ympärillään alkoi kaareutua. Kipinät sinkoivat sen kankaan kuiduista. He vaihtoivat keskenään liekehtiviä punapaloja. Fernando kuiskasi sähkötelevän, laajenevan myrskyn keskellä naiselle "Punainen. Ainoa Nainen" juuri ennen kuin he menettivät olomuotonsa ja sulivat punaiseksi, sähkökyväksi massaksi, joka paloi kirkkaalla liekillä jättäen tauluun vain hiiltyneen, kytevän reiän.

Novelli kaivontekijästä

– Tämä on otollinen maa. Tähän teen kaivon.

Maa alkoi tutista ja pölytä kun kaivontekijä löi lapiolla. Pikkuiset pojat seisoivat vieressä ja katselivat.

Niin hän aloitti syyskesän helteisinä päivinä. Hänen teräksisen lapionsa terä välkehti auringossa, siihen tarttui multaa ja hän kaapaisi sen saappaallaan irti. Täällä ei näe usein kaivoja kaivettavan. Se on mestarin työtä eivätkä sitä osaa kuin harvat. Siinä hän vajosi, nurmikko puhkaistiin, sitten ruokamultaa, savea, hiekkaa, savea...

Mies kävi talossa syömässä. Hän istui ikkunan luona pöydän ääressä ja kertoi Kolkatan Olkasta. Mutta ei hän kauan kertonut, vaan meni taas kuoppaansa ja alkoi heitellä multaa ylös. Sitä lensi ensin vasemmalle puolelle ja sitten oikealle, pinot kasvoivat ja niiden päälle tuli aivan väritöntä ja hedelmätöntä maata.

Niin jatkui päiviä. Mies pääsi yhä syvemmälle ja vesi alkoi tulla kaivoon. Kahdeksassa metrissä, sanoivat toiset ja toiset, että kymmenessä metrissä, mutta kaivontekijä itse arveli, että lienee jo toistakymmentä

metriä siihen missä vesisuoni sijaitsi. Piti tehdä uudet tikkaat, vielä pitemmät kuin entiset.

Mutta vielä ei ollut aika lopettaa. Nyt oli syksy eikä ollut sanottu, että kesällä vesi enää juoksisi yhtä vuolaasti kaikista suonista. Pitikin siis jatkaa syvemmälle. Oli mentävä niin syvälle, ettei kuumimpanakaan kesäpäivänä pohja näkyisi. Kaivontekijä sen tiesi.

Syyskuun ensimmäisellä viikolla tultiin viiteentoista metriin, mutta kaivontekijä ei hellellänyt. Ei tullut pohjakalliokaan vielä. Tikkaita ei enää jatkettu, vaan kaivoon heitettiin iltasella pitkä köysi, jolla mies vedettiin ylös. Samalla tapaa hänet aamulla laskettiin kaivoon. Aamiainen tarjottiin köydestä kello yksitoista.

Kaivontekijä ei ollut vielä vanha mies ja siksi hän makasikin öisin syvän-kaivon-talon tyttären kanssa. Se tiedettiin yleisesti, lapsetkin tiesivät sen, mutta eivät kummastelleet.

Kaivontekijälle palkattiin apulainen. Hänellä oli hyvin vahvat käsivarret ja pitkä tukka. Hän nosti päivät päästään kaivon pohjasta mutaa, jota kaivontekijä lapioi narun

päähän kiinnitettyyn ämpäriin. Iltaisin hän nosti kaivontekijän kaivosta.

Kaivo se sen kuin syveni.

Se oli jo niin syvä, että kaivontekijä ei iltaisin enää viitsinyt nousta sieltä ylös, vaan pyysi laskemaan kaivon laudanpätkän ja huovan. Sitten hän kietoi huovan harteilleen ja kapusi seinien väliin asettamalleen laudalle maata.

Sitten tulivatkin syysateet. Vettä valui kaivon. Joka päivä aamiaiseen saakka piti kaivoa ammentaa tyhjäksi, sitä varten tarvittiin kaksi ämpäriä, kaksi narua ja kaksi riuskaa miestä, jotka nostelivat täysiä vesisankoja ylös ja kumosivat ne pitkän matkan päähän.

Iltaisin huudettiin kaivon "joko kallio tulee", johon kaivontekijä vastasi, että "ei tule vielä". Jotkut olivat näkevinään miehen parroittuneet kasvotkin syvyydestä ja väittivät, että mies kaivossa nauroi. Se valoi uutta uskoa kyläläisiin ja ennen kaikkea sen talon asukkaisiin, jolle kaivon piti valmistua.

Mutta eräänä aamuna heitti pitkätukkainen apumies ämpäriin turhaan kaivon, sillä kukaan ei tuntunut täyttävän sitä vedellä. Joku huusi kaivon, että "nukutko sinä vielä", mutta ei saanut vastausta. Sitten huudettiin vielä, että "joko kallio tulee", mutta kaivosta ei kuulunut hiiskaustakaan.

Tämä kaikki kauhistutti kyläläisiä. Arvel-

tiin miehen kylmetyneen ja kylmissään lipsahtaneen jääkylmään veteen.

Pantiin mies köydessä katsomaan. Tehtävään valittiin erittäin vahvahermoinen ja keveä mies. Kun köyttä oli laskettu viitisenkymmentä metriä, kuului alhaalta huuto "älkää laskeko enempää".

Mies tutki kaivon seinät veden rajasta tuuma tuumalta, mutta ei löytänyt jälkeäkään kaivonkaivajasta, lapiolla hän koetteli vielä vettäkin, mutta terään tuli vain pieniä kiviä.

Sateet jatkuivat. Kaivon tyhjentämisestä piti luopua, vaikka sitä muutaman päivän ajan oli yritettykin. Veden tulolla ei ollut mitään mittaa. Ikäloput sanoivat, ettei heidän muistamiinsa ollut koskaan satanut niin paljon vettä. Kaivon vedenpinta nousi nopeasti. Se tuli lopulta niin korkealle, että pitkäkätiset tapasivat sinne pelkällä kädellään.

Kaivontekijän kohtaloa vielä pohdittiin. Toiset ajattelivat, että hän oli juuttunut kaivon pohjamutaan ja kuollut sinne. Toiset olivat sitä mieltä, että mies oli yöllä salaa kavunnut kaivosta ja muuttanut toiselle paikkakunnalle. Kaivo-talon tyttäreltäkin asiaa kysyttiin, mutta tämä ei osannut ilmoittaa mitään muuta varmaa kuin että oli raskana.

Sittemmin kaivo otettiin käyttöön eikä sen vesi ehtynyt kuivinakaan kesinä.

Novelli on ilmestynyt ensimmäisen kerran Jyväskylän Ylioppilaslehdessä 1964. Tampereen Ylioppilasteatterin esittäessä Yrjö Varpion näytelmää "Häät viheriäisellä niityllä" (1990, kantaesitys Jyväskylän Ylioppilasteatterissa 1966) "Novelli kaivontekijästä" oli dramatisoitu osaksi esitystä.

K r i t i i k k i

KUOLEMAN KAUNIS ENKELI

Herrbjörg Wassmo: Dinan kirja, Otava 2002
Dinas bok, Norja 1989
Suomentanut Katriina Savolainen

Dinan kirja on tuhti, yli viiden ja puolen sadan sivun eepos Pohjos-Norjalaisesta elämänmenosta 1800-luvulla. Päähenkilö on Dina, jolle kuolema on pakkomielle ja alituinen seuralainen.

Dina aiheuttaa äitinsä tuskallisen kuoleman ollessaan vasta kuusivuotias. Hjertrud-äidin huuto jää soimaan pienen tytön päähän ja suistaa hänen maailmankuvansa täysin muista poikkeavalle radalle. Äidistä tulee enkeli, joka kerää luokseen taivaaseen kurjasta elämästä päässeet onnelliset. Kuoleman mysteeri jää kiehtomaan tyttöä ja pitää häntä otteessaan koko kirjan läpi. Hän ei kestä hylkäämistä. Kuolleina ihmiset palaavat pysyvästi hänen lähelleen ja Dina ja kuolema ovatkin tiukasti silityksin. Dina haluaa omistaa itsensä ja myös muut, hän uskoo omaavansa vallan säätää ja sallia.

Joko alkuperäistekstistä, norjan kielestä tai kääntäjistä johtuen kirjan kieli aiheuttaa aluksi päänvaivaa. Se on niukkaa ja lyhytlauseista. Yhden sanan jälkeen tuleva piste töksähtää pahasti ja vaikeuttaa silmän sujuvaa etenemistä. Kirjoitustapaan tottuu kuitenkin melko pian ja tarinan muu rikkaus vie huomion puoleensa. Wassmo on selvästi hyvin perehtynyt kuvaamaansa aikakauteen. Yksityiskohtien runsaus ja kuvailun värikkyyys tekevät lukukokemuksesta nautittavan.

Kirjan sivuilta valkokankaalle

Kirjan pohjalta on tehty myös Ole Bornedal in ohjaama elokuva *I am Dina*, joka sai ensi-iltansa kesällä 2002. Elokuvan selvä etu kirjan tekstiin verrattuna on sen kaunis ja värikäs kuvaus. Norjan upeat vuonomaismat avautuvat huikai-

sevina valkokankaalle ja rumistakin elementeistä on tehty kauniita. Värimaailma on selvästi silmälle suunnattu. Kirkkaat värit hehkuvat toisinaan vasten eikä tarkoitus ole selvästi edes ollut tavoitella realistista väritystä.

Vaikka maisemat pääsevätkin valkokankaalla oikeuksiinsa ei henkilöhahmoille ole käynyt yhtä hyvin. Elokuvan juoni seurailee melko uskollisesti kirjan tapahtumia, mutta jossain sivujen ja filmin välillä henkilöiden inhimillisyys tuntuu kadonneen. Valkokankaalle päätyneet hahmot ovat solahtaneet ennalta-arvattaviin rooleihin ja jopa kirjan selkäpiitä värisyttävä loppu on sokeroitu alta ja päältä.

Viihdettä ja vahvoja naisia

Makeutus ei ole vain elokuvan ongelma. Myös *Dinan kirjasta* löytää menneisyyden ihannoitua ja esiteollisen yhteiskunnan ylistystä. Dinan itsenäisyys ja maskuliinisuus noudattelevat hertta-sarjojen suosimaa tapaa siirtää nykyajan naiskuva menneisyyteen, jossa hahmo pystyy vahvuudellaan ja itsetietoisuudellaan saamaan arvostusta ja ihailua. Historiaan sijoitetun naisen ei tarvitse luopua naisellisuudestaan ollakseen aikaan nähden hätkähdyttävä. Housuihin pukeutuminen ja piipun poltto riittävät hyvin sädekehään. Hahmoon samaistumalla voi kokea valtaa, jota samoilla avuilla ei enää nykypäivänä saavuta.

Wassmo onnistuu kuitenkin välttämään liian siirappisuuden, vaikka välillä kieli liimautuikin kitalakeen. Dinan lumoavuus ei ole vain ulkoisissa koristuksissa, vaan nimenomaan päähenkilön vahvassa uskossa omaan sisäiseen maailmaansa. Dinaan ehti ihastua lukemisen aikana ja Pohjois-Norjalaisen elämän kuvaus on jo itsessään kiehtovaa seurattavaa. Romanttisesta sävystään huolimatta *Dinan kirja* ei sorru kliiseihin, vaan juoni ja tarina jaksavat yllättää loppuun asti. Tasapainoilu viihteen ja vaikuttavuuden välillä onnistuukin kirjassa hyvin.

K A U H A K A U P A L L A LÄHIMMÄISENRAKKAUTTA Läheisriippuvuudesta À la Salmi

Päivi Alasalmen viides romaani *Ystäväsä naisien* ruotii läheisriippuvuutta ironisin äänenpainoin. Alasalmen tyyllille ominaisesti teoksessa käsitellään naisen ja miehen välistä suhdetta, mutta kääntelyn kohteeksi joutuu myös naisten välinen ystävyys.

Päähenkilö on keittäjänä leipäänsä ansaitseva Armi, joka ei paljon vaadi ollakseen onnellinen. Ruoanlaitto ja rakkaus, siinäpä elämän peruspilarit. Koti on täynnä välittämistä ja pullantuoksua, mutta lämpöisen olohuoneen oven takana vaanii julma maailma. Armi ihastuu ihmisiin ja palvoo heitä naiivin pyyteettömästi, mutta joutuu joka kerta pettymään. Niin poikaystävä kuin ystävättäretkin osoittautuvat petollisiksi ja karvaita kyyneliä nieleskellen Armi hakeutuu töihin Kosmisen Rakkauden kurssikeskukseen, kauas kavalasta maailmasta.

KR-kurssikeskuksessa majoilee uskonnollinen yhteisö, jonka keskuudessa roihuaa rakkaus Jumalaan, Jeesukseen – ja lahkoon johtajaan. Karismaattinen Auvo Seitala kääriäisee Arminkin samettisine äänineen pikkusormensa ympärille. Millenniumin lähestyessä Armin rakkaus saa yhä synkempiä sävyjä, vuosituhannen vaihduttua seuraan taas muutos.

Alasalmen teksti nielaisee lukijan mukaansa ensi sivuilta lähtien. Kuvauksissa vaihtelevat ja sekoittuvat sokerisen makeat ja katkerankitkerät hetket. Ihana idylli rapisee kerta toisensa jälkeen rakentuakseen taas uudelleen, hieman hauraampana ja haavoittuvampana todellisuuden uutta iskua vastaan. Teoksen kieli on vivahteikasta; arkiset kuvaukset saavat paikoin tuekseen arkaistisia sanakäänteitä ja lauserakenteita. Ironia kurkistaa liioittelevan haltioituneiden kuvusten lomasta: “Huone oli tulvillaan ihmeellistä, suorastaan inspiroivaa hajuvedentuoksua, jossa oli sekaisin vaniljaa, malvaa, ruusua ja jotain tunnistamatonta...Meijaa.”(s.41)

Alasalmen runsas kirjoitustyyli lumoo lukijan, mutta myös ärsyttää osoittelevaisuudessaan. Paikoin kerronta tukahduttaa täyteläisyydellään kuin ylitsevuotavaisen pyyteetön rakkaus konsa-

naan - lukijan pohdinnalle jää kovin vähän tilaa. Vasta loppuratkaisu antaa ripauksen ajattelamisen aihetta, vaihtoehdon miedon maun. *Ystäväsä naisien* on tuhti ja monipuolinen annos, jota kannattaa kokeilla, vaikka kaikki ainesosat eivät miellyttäisikään. Ahmi tai nautiskele.

Päivi Alasalmi 2002, *Ystäväsä naisien*. Jyväskylä:Gummerus

VIATTOMUUDEN AIKA

Albert Edelfelt on yksi Suomen rakastetuimmista ja arvostetuimmista taiteilijoista. Mielikuvat Edelfeltistä ovat kuitenkin olleet pitkään hyvin kansallisromanttisia ja perustuneet lähinnä hänen taiteellisiin saavutuksiinsa, ei henkilöön itseensä. Anna Kortelaisen kirja Virginie tuo päivänvaloon tyystin erilaisen Edelfeltin kasvot; kasvot, jotka yritettiin kovasti kätkeä historian hämärään. Kasvot, joiden intohimon leiskun ja tylyn kylmyyden saivat kokea vain hänen rakastajattarensa. Kortelainen punookin esiin miehen myytin alta jäljittämällä Edelfeltin suurta rakkautta, Virginieta. Kirjan lehdet vievät mukanaan Virginien, Kortelaisen ja minunkin viattomuuteni; kaikkien meidän naiivitkin uskomukset Edelfeltistä ja ajan tapakulttuurista murtuvat.

Pariisi – iloinen kaupunki

1880-luvun Pariisi tunnettiin ilottelun ja taiteen keskuksena ja siellä, muiden joukossa, juhli myös Albert Edelfelt. 1880 Edelfeltin elämään ja töihin astui satumaisen kaunis mallineitokainen, Virginie. Kaunis pariisitar oli suosittu maalaustyyppe, mutta Kortelainen nostaakin esiin naisen kauniiden kasvojen takaa. Naisen, jota Edelfelt intohimoisesti rakasti, jonka kanssa vietti uuvuttavia lemmenhetkiä. Naisen, joka synnytti kaksi lasta Edelfeltille. Naisen, jonka epäsopivan rakkauden Edelfelt hylkäsi.

Lukiessani kirjan takakannta halusin uskoa,

että riipaisevan tarinan takana olisi romanti-
nen tragedia, jossa rikkaan pojan ja köyhän ty-
tön rakkaus on tuhoon tuomittua. Sivujen ede-
tessä, silmiäni eteen leviää kuitenkin maailma,
jossa vallitsivat räikeä kaksinaismoralismi ja
epätasa-arvo. Maailma, jossa Edelfeltin teot ei-
vät olleet tavattomia. Taiteilijat ja tieteilijät pi-
tivät *grisetteä*, joka huolehti heidän kaikista tar-
peistaan vaimon lailla ilman avioliiton suomaa
turvaa. Grisette hylättiin yleensä, kun opinnot
saatiin päätökseen eli oli aika palata pois epä-
todellisesta Pariisin ajasta takaisin arkitodelli-
suuteen ja kunniallisten naisten pariin.

1880-luku oli kiivaan avioliitto- ja sukupuol-
moraalidebatin aikaa. Aiheesta kirjoitettiin
runsaasti näytelmiä ja romaaneja, joita Korte-
lainenkin käyttää ajan tunnelman rekonstruktio-
ssa. Edelfelt arvosteli avioliittoinstituutiota,
mutta söi silti ihanteensa omassa elämässään
naiden sopivan nuoren naisen. 1883 Edelfelt
kirjoittaa: *“Uskollinen rakkaus ei ole ihmislun-
non mukaista muutoin kuin verisiteiden kautta,
kuten äidin ja hänen lastensa välillä. - - avio-
liitto on välttämättömyys, ei luonnollinen asia.”*
Edelfelt asettikin äitinsä rakastamansa naisen
edelle, hylkäsi Virgienen ja heidän lapsensa ja
teki niin kuin piti. Edelfeltin kohtalo ei kuiten-
kaan ollut onnellinen; avioliitto oli etäinen ja
ainoan pojan kuolema sammutti Edelfeltien su-
kuhaaran.

Kortelainen luokin Virginieta jäljittäessään
hyvää kuvaa ajan sukupuolirooleista ja kulttuu-
rielämästä lankeamatta kuitenkaan anakronis-
miin. Arvottaminen on pääosassa jätetty luki-
jan harteille, ja humpsahdan ainakin itse välil-
lä anakronismin ansakuoppaan. Edelfeltin rat-
kaisu alkaa kuitenkin saada perspektiiviä, kun
paljastuu vaihtoehto, että Virginie on saattanut
olla kurtisaani jo heidän kohdatessaan. Sosiaa-
lisen kuilun ylittäminen olisi vaatinut miltei
mahdottomia varakkaasta ja arvokkaasta per-
heestä olevalta Edelfeltiltä. Vaikka ratkaisu
tuntuukin pahalta, ei Edelfelt kirjeiden perus-
teella tehnyt sitä tuntematta pistosta sisimmäs-
sään tai lapsensa täysin unohtaen; hän kuiten-
kin lähetti rahaa Virginielle.

Kortelainen – taidemaailman Agatha Chris- tie

Ponnistuksissaan paljastaa Virginien henkilö-
lisuus, Kortelainen seuraa jokaista johtolankaa
vihikoiran lailla pitkin poikin Eurooppaa. Kir-
jasta sukeutuukin oikeastaan dekkari. Neiti Mar-
plen tavoin Kortelainen selvittelee tiedon ja tuu-
rinkin kannattelemana Virginien persoonan
murhaa. Tuhotessaan Edelfeltin kirjeitä Berta
Edelfelt osallistui yhtenä monista Virginien per-
soonan, nimen, hukuttamiseen historian hämä-
rään. Taide jäi kuitenkin eloon.

Mikrohistoriallisesta tutkimusotteestaan huol-
limatta Kortelaisen kieli on kaunokirjallista ja
menevääkin. Kortelainen on lisäksi lyhentänyt
analyyttisen ja etäisen välimatkan minimiin; lu-
kija seuraakin läheltä arkistojen kätöksissä, kau-
punginkaduilla etsivän ajatuksenjuoksua. *“Vir-
ginie näyttää taluttavan minua aivan mieltensä
mukaan. Hän juokuttaa minua kuin liehittele-
vää, suojelijaksi pyrkivää ihailijaa. Alistun mie-
lelläni hänen tahtoonsa, josta muodostamani
käsitys perustuu täysin toiveikkaisiin tulkintoi-
hini yhdestä ainoasta katseesta, yhdestä aino-
asta sanasta.”*

Ansiokasta kirjassa on myöskin Kortelaisen
kyky vetää analogioita nykypäivään sortumatta
silti anakronismiin; mallimaailma ja prostituu-
tio näyttävät säilyttäneet samoja hyväksikäyttä-
misen piirteitä jo vähintään parinsadan vuoden
ajan.

Matkakirja, tutkimuksenteon kirja, dekkari,
kulttuurihistoriallinen kuvaus, naisenkirja, tai-
dekirja. Kaikkea tätä ja ripaus muutakin on Korte-
laisen *Virginie*. Vaikka pitkät mikrohistoriaan
elimellisesti kuuluvat nimilistat ovat joskus puu-
duttavaa luettavaa, palaa lukija kuitenkin aika
ajoin katsomaan kannessa olevaa Virginien ku-
vaa kysyäkseen kärsimättömänä tai haikeana:
Kuka sinä olet?

Kortelaisen laajaan tietoon, samaistumiseen
ja onnettaren suosioon pohjautuva etsintä tun-
tuu olevan aina henkäyksen päässä totuudesta.
Saako Kortelainen Virginien kaukana hulmu-
vasta helmasta kiinni – se täytyy jokaisen ottaa
itse selville.

Anna Kortelainen: *Virginie!*
Tammi 2002

Värillä on väliä – ja vähän muullakin

...eli tolkienistä ketuttaa

ähipiirini mielestä olen äärettömän huvittava. Suorastaan sääliittävällä tavalla huvittava, sellainen kiihkoileva resukka. Hei, eihän kukaan voi tulla katsomasta visuaalisesti upeaa, valttavan kaupallisen menestyksen saavuttanutta ja suuren yleisön rakastamaa leffaa (jota edes kriitikot eivät ole vaivautuneet pahemmin teilaamaan) ja nurista ensimmäisinä sanoinaan katseluelämyksen jälkeen joidenkin mitättömien, jopa nimettömien sivuhenkilöiden tukanvärisiä?

Juu ei. Paitsi ehkä pesunkestävä Tolkien-puristi *Sormuksen ritarien* katsomisen jälkeen. Vain täysin puhdasoppinen TSH-uskovainen voi älähtää mitättömistä pikkumuutoksista, joista ei taatusti välitettäisi lainkaan jonkin toisen klassikko-teenoksen filmatisoinnin kohdalla. Mutta auta armias, jos joku menee ja tekee kultaisesta haltiametsästä kylmänharmaan tai pukee hairahtaneen velhon valkoiseen kauhtanaan kaikissa sateenkaaren väreissä välkyvän nätin, hulmuavan kaavun sijaan. Puhumattakaan niistä blondihaltioista! Paha periköön Peter Jacksonin, heppu ei näemmä todellakaan tajua, että värillä on kuin onkin väliä – ainakin meille fundamentalisti-tolkienisteille. Vaikka tokihan minunkin on myönnettävä, että esi-

merkiksi Saruman Monivärisen dumpaaminen leffasta tuntuu täysin yhdentekevältä muutokselta, jos ajattelen kunnianarvoisaa neito Arwenia miekka kädessään ja terä sulhasen kurkulla. Tai loitsimassa jokea sormusaaveille uhoten. Brrrr, saan tätä kirjoittaessanikin kylmänväristyksiä, vaikka väänsin juuri patterit täysille. Suomen talvikaan ei ole yhtä hyytävä kokemus kuin Liv Tyler jonakin soturirimpessä *minun* suosikkikirjastani tehdystä filmissä!

Niin, kirja ja elokuva ovat erilaisia tekstejä. Elokvakerronnan takia on tehtävä myönnytyksiä, jopa minäkin tiedän ja ymmärrän sen, enkä siksi purnaa edes siitä, että *Sormuksen ritarien* käsikirjoituksesta saksittiin kylmästi pois eräs sulkahtuinen, sininuttuinen ja keltasaappainen veikko. Epäilemättä vanha kunnon Tomppa olisi tuonut rainaan lisää väriä, mutta kerronnan dynaamisuus olisi kärsinyt kyseisen suvantojakson mukaan tunkemisesta olennaisesti. Turhista pienistä muutoksista minulla on sen sijaan mielestäni oikeus valittaa niin kauan kuin kanssaihmisteni pinna venyy. Oliko vaalea tekohius tummaa niin paljon halvempaa, että erotus todella tuntui elokuvahistorian suurimassa tuotantobudjetissa? Häh?

Tätä kirjoittaessani *Kaksi tornia* -

elokuvan ensi-ilta lähestyy nopeammin kuin talvi-illat pimenevät ja huhumylly sen ympärillä pyörii yhä hurjemmin. Osa kuulemistani juoruista (joita on muuten hirmuisesti) on jo julkisesti kumottu, osa jyllää yhä kaltaisteni puristien aivolohkoissa aiheuttaen vaikean jännitystilän. Jännitys purkautuu joulukuun 18. päivän ensi-illassa, jonka jälkeen tosfanit ympäri maailman kohottavat kalpeat naamansa näppiksistään ja tykittävät enterillä nettiin sarjatulta kohti Uuden-Seelannin kuuluisaa poikaa. No, edellyttäen tietysti, että leffa on paikasta, jota päivänvalo ei koskaan tavoita. Sormeni viipyilevät jo mietteläästi kirjaimilla, sillä olen kuullut ainakin Aragornin hevosen nimen muutetun ihan ilman mitään järkevää syytä Bregoksi. *Bregoksi*. Helkkari soikoon, kirjassa sankaria kantoivat pollet Hasufel ja Roheryn!

Yhtä älytön ratkaisu kuin tehdä lempeän haltiavaltiattaren ihanasta, auringon kultaamasta metsästä “jääkuningattaren” kalsea loukko, eikö vain? Brrrr.

(Kaikesta huolimatta viihdyin *Sormuksen ritarien* parissa, kokonaisuutena se oli ihan mukiinmenevä leffa. Älkää kuitenkaan kertoko sitä lähipiirilleni, joka uskoo minun vaivautuvan *Kahta tornia* katsomaan vain Viggo Mortensenin takia.)

<http://www.uta.fi/jarjestot/teema/>